БУТУН ДУН'Е ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

УЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ, ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 157
17 СЕНТЯБРЬ
ЖУМА
1954 ЙИЛ

БАҲОСИ 20 ТИЙИН.

БУГУНГИ СОНДА:

Пахтачиликни янада ривожлантириш масалалари юзасидан илмий сессия (1 ва 2-нчи бетлар).

УЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ВА УЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА. Пахтанинг очилишини тезлаштириш тадбирлари тўғрисида (2-нчи бет).

СССР Ташқи Ишлар Министрлигининг баёноти (2-нчи бет).

Пахтачиликда совет агробиология фани ва илғорлар тажрибасидан тўла фойдаланайлик! Ҳ. Турсунқулов.— Ерни сифатли ишлаб, пахта ҳосилини янада оширамиз. **Ш. Жалилов,** — Пахтачиликни комплекс механизациялашга эришайлик. **П. Қажихин.** — Чигитни квадрат шаклида уялаб экадиган сеялканинг уруг сепиш аппарати тўғрисида. **Назарали Ниёзов.** — Ғўзани суғориш агротехникасига тўла амал қилайлик. **А. Ортиқов.** — Пахтачилик блан чорвачиликни тобора ривожлантириш учун. **М. Қўлдошев.** — Фан ютуқларини ишлабчиқаришга кенг жорий қилайлик (3-нчи бет).

Халқ вакиллари Умумхитой мажлисининг биринчи сессияси очилди (4-нчи бет).

Л. Делюсин. — Тайвань — Хитой Халқ Республикасининг ажралмас қисмидир (4-нчи бет).

Совет пахтачилигини янада ривожлантириш учун

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ва Ленин орденли Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-текшириш институти (СоюзНИХИ)нинг пахтачиликни янада ривожлантириш масалаларига бағишланган бирлашган илмий сессияси ўз ишини тамомлади. Сессия ишида СССР Фанлар академиясининг, В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик фанлар академиясининг делегациялари, шунингдек Тожикистон, Озарбайжон, Туркманистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Арманистон, Молдавия олимларининг вакиллари, СССР Қишлоқ хўжалик министрлиги, СССР Совхозлар министрлиги ва СССР Кенг исте'мол саноат моллари министрлигининг ходимлари, пахтакор республикаларнинг қишлоқ хўжалик мутахассислари, партия ва совет ташкилотларининг вакиллари ва юқори ҳосил усталари қатнашдилар.

Пахтачиликни янада ривожлантириш масалалари юзасидан Тошкентда илмий сессиянинг чақирилиши республикамиз, шу жумладан областимиз ҳаётида жуда катта воқиадир. Сессия пахтачилик соҳасидаги энг муҳим илмий проблемаларни муҳокама қилди, агробиология фани эришган ютуқларни якунлади ва совет пахтачилигини янада кучли суратда юксалтириш соҳасидаги зарур вазифаларни тез амалга оширишни та'минлайдиган прогрессив тадбирлар системасини ишлаб чиқди. Сессия пахтачиликнинг асосий проблемалари бўйича кенг фикр олмошиш ва илмий танқидни ривожлантириш белгиси остида ўтди.

Сессия қатнашчилари Коммунистик партия ва Иттифоқ ҳукуматининг доимий ёрдами ҳамда ғамхўрлиги туфайли Ўзбекистонда ва бошқа қардош республикаларда пахтачилик йил сайин ривожланаётганлигини якдиллик блан та'кидладилар. СССР Министрлар Совети ва КПСС Марказий Комитетининг партия XIX с'езди директивалари ва КПСС Марказий Комитети сентябрь Пленуми қарорларига асосланиб, Ўзбекистон ССРда 1954 — 1958 йилларда пахтачиликни янада ривожлантириш тўғрисида қабул қилган қарори партия ва ҳукуматимиз томонидан кўрсатилаётган ғамхўрликнинг ёрқин ифодасидир. Бу қарорда республикада пахта етиштиришни кескин суратда кўпайтиришнинг конкрет программаси чизиб берилган.

Давлатнинг ғоят катта ёрдами ва колхозчилар, МТС ҳамда совхоз ишчиларининг фидокорона меҳнати натижасида областимиз колхоз ва совхозларида ҳам пахта етиштириш кейинги йилларда анча кўпайди. Илғор колхоз ва совхозлар қишлоқ хўжалик фанининг пахтачилик соҳасидаги ютуқларидан, мавжуд механизация воситаларидан ва мўл ҳосил усталарининг тажрибаларидан кенг фойдаланиб, катта майдонларда гектаридан 30—40 центнердан ва ундан ҳам ошириб пахта ҳосили етиштирмоқдалар. Октябрь районидаги Каганович номли, Ўртасарой районидаги «Полярная звезда», Сирдар'ё районидаги «Ҳақиқат», Охунбобоев номли, Янгийўл районидаги Ленин, Маленков номли ва Оржоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозларининг пахта ҳосилини тобора ошираётганликлари, Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик виставкасида қатнашаётган бошқа илғорларнинг тажрибаси пахтичиликни янада ривожлантириш учун катта резервлар ва тўла имкониятлар борлигини кўрсатади.

Илғор пахтакор колхоз, совхоз ва МТСлар мавжуд янги техникадан унумли фойдаланаётганликлари, пахтачиликдаги асосий ишларни машиналаштирганликлари, совет агробиология фани ютуқларини ва прогрессив иш методларини ишлабчиқаришга дадиллик блан ижодий равишда жорий қилаётганликлари, деҳқончилик маданиятини тинмай ошираётганликлари учун пахтадан мислсиз мўл ҳосил олмоқдалар, совет пахтакорларининг шон ва шуҳратини бутун дун'ёга ёймоқдалар.

Ўзбекистон олимлари ва қишлоқ хўжалик мутахассислари пахтачиликни янада ривожлантириш ишига жуда катта ҳисса қўшмоқдалар. Конструкторлар саноат корхоналарининг ишчилари ва инженер-техник ходимлари блан ҳамкорликда бирқанча янги қишлоқ хўжалик машиналари яратдилар. Олимларнинг ёрдами блан пахтанинг юқори ҳосилли сортлари етиштирилди, тупроқнинг унумдорлигини прогрессив ошириб боришнинг фанга асосланган системаси йил сайин такомиллаштирилмоқда.

Сессия қатнашчилари республикада пахтачиликни янада ривожлантириш соҳасида қилинган катта ишларни батафсил характерлаб, олимларимизнинг пахтачиликни ривожлантириш ишига буюк ҳисса қўшаётганликларини қониқиш блан гапирдилар. Шу блан бирга эришилган ютуқлар блан қаноатланиб қолиш мутлақо мумкин эмаслигини, пахтачиликни янада юксалтириш манфаатлари олимлардан ўз ишларини янги, янада юксак даражага кўтаришни қат'ий талаб қилаётганлигини кўрсатиб ўтдилар.

Ма'лумки, пахтачиликни комплекс машиналаштириш, шўрхок ва ботқоқ ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, сув блан та'минлашни яхшилаш ҳамда сувдан фойдаланиш коэфициентини ошириш, тупроқнинг унумдорлигини кўтариш ва тезпишар пахта сортлари етиштириш, ўсимлик касалликлари ва зараркунандаларига қарши курашнинг кўп масалалари ҳалига қадар ҳал этилган эмас. Пахтачиликни юксалтиришдаги имкониятлардан ҳали тўла фойдаланилаётгани йўқ, деҳқончилик маданиятини оширишга доир кўпгина проблемалар ечилмаётир. Мавжуд қишлоқ хўжалик машиналаридан фойдаланишни илмий асосда ташкил қилиш масалалари шу вақтгача етарлик даражада аниқ ишлаб чиқилмаган, пахтачиликни комплекс равишда механизациялаштириш системасидаги жиддий нуқсонлар тугатилмаган. Чигитни уялаб-квадрат усулда экиш ва ғўзани қаторларнинг узунасига ва кўндалангига ишлашда машиналардан фойдаланишга етарли э'тибор берилмаётир.

Ғўзанинг озиқланиши, ўсиши ва ривожланиши масалаларида ҳали кўп нарса аниқланган эмас. Пахтанинг эрта етилишини та'минлайдиган, ғўзаларнинг ерга ётиб қолиши олдини оладиган агротехника ҳали ҳам етарлик ишлаб чиқилмаган.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси президиуми ва СоюзНИХИ фан соҳасидаги ютуқларни қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришида суст жорий қилмоқда. Республика Қишлоқ хўжалиги, Сув хўжалиги ва Совхозлар министрликлари илмий тавсиялардан фойдаланишда сусткашликка йўл қўймоқдалар.

Мутлақо равшанки, йиғим-терим ишларини тўла равишда машиналаштирмасдан туриб пахтачиликни янада ривожлантириб бўлмайди. Шунга қарамасдан бу соҳада жиддий камчиликларга йўл қўйилмоқда. Бу камчиликларни йўқотиб, пахтани машина блан теришни кенг жорий қилиш энг мас'улиятли вазифадир. Мавжуд пахта териш машиналари нусхаларининг янада яхшиланишини та'минлаш, янги, янада унумлироқ терим агрегатларини яратиш — олимлар, механизаторлар ва конструкторларнинг фахрли бурчидир.

Селекциячилар ва уруғчилар олдида катта вазифалар турипти. Улар далани машина блан ишлашга мослаштирилган, толасининг технологик сифатлари жиҳатидан ва чигитларининг сермойлиги жиҳатидан яхши бўлган, касалликларга ҳамда қишлоқ хўжалик зараркунандаларига энг кўп бардош берадиган, пахта ялпи пишган даврида баргларини тўкиб юбораоладиган тезпишар пахта сортларини етиштириш соҳасида ўз ишларини янада кучайтиришлари керак.

Ерларнинг мелиорация ҳолатини яхшилаш — пахта ҳосилини оширишнинг кучли воситасидир. Шу сабабли ер ва сув ресурсларидан унумли фойдаланиш масаласига ҳамавақт жуда катта э'тибор бериш керак.

Пахтачиликни янада ривожлантириш юзасидан Тошкентда ўтказилган илмий сессия пахтачиликни кескин суратда юксалтириш блан боғлиқ бўлган масалаларни илмий равишда ишлаб чиқишдаги жиддий камчиликларни очиб ташлади ва бу камчиликларни бартараф қилиш юзасидан конкрет тадбирлар белгилади. Барча олимларнинг ва қишлоқ хўжалик мутахассисларининг вазифаси — сессияда ўртага қўйилган таклифларни тезроқ амалга оширишдан, илғор совет фанимизни янада такомиллаштириш соҳасида кенг миқ'ёсда чинакам ижодий иш олиб боришдан иборатдир.

Ўзбекистон — Совет Иттифоқининг асосий пахта базасидир. Тошкент — республикамизнинг йирик пахтакор областидир. Пахта — ўзбек халқининг буюк коммунизм қурилиши ишига, тинчлик ишига қўшадиган энг муҳим ҳиссасидир. Пахта — ўзбек халқининг улуғ рус халқи ва Совет Иттифоқидаги бошқа барча қардош халқлар блан буюк дўстлигининг моддий ифодаси, Совет Ўзбекистонининг шон ва шуҳратидир. Ғалла, металл ва нефть халқ хўжалигининг эҳтиёжи учун қанчалик зарур ва аҳамиятли бўлса, пахта ҳам шунчалик катта аҳамиятга эгадир. Шунинг учун пахтачиликни ривожлантириш юзасидан ўз зиммамизга олган социалистик мажбуриятни шараф блан бажариш, мамлакатга бу йил республикамиз бўйича 3 миллион, областимиз бўйича 500 минг тонна пахта етказиб бериш — пахтакорларимизнинг ватанпарварлик бурчидир.

Совет пахтачилигини янада ривожлантириш учун астойдил курашайлик, пахта йиғим-теримини зўр уюшқоқлик блан қисқа муддатда ўтказиш учун бутун куч ва моддий-техника воситаларини сафарбар этайлик!

ОБЛАСТЬ КОЛХОЗЛАРИДА ПАХТА ТАЙЕРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 1954 ЙИЛ 16 СЕНТЯБРЬГАЧА БЎЛГАН

МА'ЛУМОТ

(процент ҳисоби блан)

Районларнинг номи	Бир кунда	Мавсум бошидан	Районларнинг номи	Бир кунда	Мавсум бошидан
Гулистон	0,99	9,11	Оққўрғон	0,71	4,75
Мирзачўл	1,24	8,65	Бўка	0,65	4,46
Сирдар'ё	1,03	8,03	Оржоникидзе	0,78	4,15
Верхне-волинск	1,04	6,99	Ўртачирчиқ	0,51	4,00
Калинин	1,15	6,59	Ўртасарой	0,57	3,60
Пискент	0,59	5,97	Октябрь	0,50	3,55
Юқоричирчиқ	0,91	5,57	Оҳангарон	0,25	3,14
Чиноз	0,64	5,48	Янгийўл	0,50	2,62
Бекобод	0,76	5,42	Қуйичирчиқ	0,37	2,15
Ховос	0,66	5,37	Паркент	0,17	0,50

Пахтачиликни янада ривожлантириш масалалари юзасидан илмий сессия

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ва СоюзНИХИ бирлашган илмий сессиясининг охирги мажлислари ғўзанинг ривожланиш қонуниятларини ўрганишга боғлиқ бўлган масалаларга бағишланди.

СоюзНИХИ нинг Оққовоқ Марказий агротехника тажриба станцияси директорининг ўринбосари, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати М. А. Белоусов «Экиннинг озиқланиш, ўсиш ва ривожланиш физиологияси» деган темада сўзлади. У ғўза физиологияси соҳасида ўтказилган илмий текширишларнинг натижаларини баён қилди ва бу соҳада ҳал қилинмаган масалалар ҳали кўп эканлигини та'кидлаб ўтди. Бу ишни ҳозирги замон талаблари даражасига кўтариш ва мўттасил юқори ҳосил олишда илмий асос вужудга келтириш учун жуз'ий тажрибалардан экинни ҳартомонлама, комплекс равишда ўрганишга, я'ни уни озиқланиш, ривожланиш шароитлари блан боғлаб туриб ўрганишга ўтиш зарур. Шу блан бирга илмий-текшириш ишларида янги методларни кенг қўлланиш керак.

Ўзбекистон давлат университетининг ректори, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент-а'зоси Р. А. Олимжонов ўз нутқини ғўзани ва пахтабела алмашлаб экиш схемасидаги бошқа экинларни касалликлардан ҳамда экин зараркунандаларидан сақлаш масалаларига бағишлайди. У далаларга сепиш ва ҳимоя ишларини механизациялашни кучайтириш учун жуда кучли дорилар яратиш зарурлиги тўғрисида гапиради.

Озарбайжон ССР Фанлар академияси деҳқончилик институти лабораториясининг раҳбари, биология фанлари доктори М. Г. Абуталибов минераль ўғитларнинг бирқанча янги хилларини қўлланиш юзасидан ўтказилган тажрибаларнинг натижалари тўғрисида гапиради.

Ўсимликларни ҳимоя қилиш станциясининг старший илмий ходими, биология фанлари кандидати С. А. Асқарова гоммозга қарши курашда биологик методлар катта истиқболга эга эканлиги тўғрисида гапиради.

СоюзНИХИ директори, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент а'зоси А. М. Мальцев ўз нутқини пахтачиликни янада ривожлантириш проблемалари блан шуғулланаётган илмий-текшириш муассасаларининг ишларини яхшилаш масалаларига бағишлайди.

В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг президенти академик Т. Д. Лисенкога сўз берилади. У ўз нутқида биология фанининг бирқанча принципиаль масалаларини ўртага ташлайди. Шу масалаларнинг тўғри ҳал қилиниши пахтачиликни янада ривожлантириш учун биринчи даражали аҳамиятга эга бўлади.

Совет биология фани ҳеч шубҳасиз муваффақиятларга эришганлигига қарамай, — дейди ўртоқ Лисенко, — ҳозирги вақтда у турмуш талабларидан ҳали кейинда қолмоқда. Биолог олимларнинг ва жумладан, пахтачилик проблемалари устида ишлаётган олимларнинг катта камчилиги шуки, улар назарий тадқиқотлар блан етарлик равишда шуғулланмаётирлар. Улар ўсимликларнинг ривожланишидаги қонуниятларни очиш, илмий материални кенг умумлаштириш блан шуғулланмаётирлар. Бошқача сўз блан айтганда, фан фан ичида қолмоқда.

Ўсимликларнинг озиқланиши масаласи биологиянинг марказий асосий масаласидир. Агрохимикларга қойил бўлиш керак—улар ўсимликлар химиясини яхши билиб олдилар, ўсимликка қанча фосфор, азот ва бошқа озуқалар кераклигини ҳисоблаб чиқдилар. Шу туфайли, эндиликда биз ўсимликка қандай озуқа моддалари кераклигини аниқ биламиз. Буларни билишимиз жуда яхши, албатта, лекин масаланинг ёмон жиҳати шундаки, агрономик биология тупроқдан озиқланиш масалаларида агрохимия орқасидан борди. Бу катта камчилик химиклар учунгина эмас, балки биологлар учун ҳам камчиликдир. Шунинг учун ҳам бизда жуда нотўғри қараш, я'ни сув-минерал тузлар фақат органик моддаларнинг минераллашувидан ҳосил бўлади, бинобарин органика органикадан ҳосил бўлади, деган нотўғри қараш вужудга келди. Аммо материалистик фан шу нарсани исбот қилганки, табиатда жонсиз табиат химик элементларининг органикага, ўсимликнинг тирик танасига айланиши табиатдаги химик элементларни—тошларнинг, ҳавонинг, карбон газининг, кислоталарнинг органикага айланишидан иборат қудратли процесс бўлиб туради. Жонли ва жонсиз табиатдаги давра айланишининг асосий процесси мана шудир. Бизнинг мичуринча биологиямиз мана шу қонуниятларга асосланиб иш кўриши лозим.

Тупроқнинг унумдорлиги. Ўсимликларнинг озиқланиши масалаларини фақат шу позициядан қараб кўриб чиқиш лозим. Тупроқнинг кучсизланиши назариясини қат'иян қоралаш, ўсимликлар тупроқни кучсизлантириб қўяди деган ҳамма гапларни улоқтириб ташлаш керак. Фақат ўсимликларгина тупроқни вужудга келтиради, унинг унумдорлигини оширади. Тупроқни олдин маданийлаштириш, сўнгра эса ундан мўл ҳосил олиш керак, деган назария бизда мустаҳкам ўрнашиб қолган. Бу назарияни гарчи практика та'кидламаса ҳам, лекин у кўпдан бери ва мустаҳкам яшаб келмоқда. Бу нотўғри назариядир! Турмуш, бизнинг мичуринча биологиямиз жуда кўп фактлар блан бу назариянинг тескарисини исбот қилди — мўл ҳосил блангина тупроқ маданийлашади ва маданийлашиб келган.

Ўсимликларнинг тўғри озиқланиши мўл ҳосил олишга олиб борадиган йўлдир. Энг муҳими шуки, олимлар ўсимликларнинг, жумладан ғўзанинг нима блан озиқланишини аниқлабгина қолмасдан, шу блан бирга қандай озиқланишини ҳам аниқлаб беришлари керак. Ўсимликлар тупроқдан қай тариқа озиқланадилар? Ўсимликлар тупроқдаги тегишли микроорганизмлар воситаси блан озиқланадилар. Микроблар ғоят қудратли ва кучлидирлар. Микробларнинг кучи улар ишлаб бераётган моддалардадир. Броқ бунда масалани бачканалаштириб юбормаслик керак. Ўсимликлар учун керакли озуқа турли хил микробларнинг ҳаммаси томонидан вужудга келтирилади. Ўсимликларнинг ҳарқайси тури учун ўзига хос специфик микроорганизм турлари бор. Бинобарин, пахтачилик соҳасида ишловчи олимлар микробларнинг табиатини, айниқса илдиз системаси блан боғлиқ бўлган микробларнинг табиатини яхши билиб олишлари керак.

Ўртоқ Лисенко ўсимликларнинг ва, жумладан ғўзанинг озиқланиши тўғрисидаги фикрни ривожлантириб, ўғитлардан фойдаланиш ва суғориш масалаларига тўхталади. У айтдики, ғўзани айниқса ривожланишнинг дастлабки босқичларида озиқлантиришнинг тўғри режимини ишлаб чиқиш ва шу режимга қаттиқ риоя қилиш ғоят муҳимдир. Агар ёш ғўза кўп азотли ўғит ва кўп сув олаберса, у ғовлаб кетади ва кейин бу ҳолни тузатиш қийин бўлиб қолади. Каганович номли колхоз раиси Ҳамроқул Турсунқулов ғўзаларни ҳаддан ташқари кўп озиқлантиришга қарши чиқиб, ғўза шаклланишининг дастлабки даврида ғўзани озиқлантириш ва суғориш системасига алоҳида э'тибор бериб, жуда тўғри иш қилмоқда.

Ўртоқ Лисенко олимларга ва пахтачилик соҳасидаги тажрибакорларга чигит экиш вақтида ерга фосфорли ўғитларни органик ўғитлар блан аралаштириб солишни уқтириб тавсия қилади. Бу аралаш ўғитни тупроққа шундай чуқурликда солиш керакки, токи ўсиб келаётган ғўзанинг илдиз системасига фосфор яқинроқ турадиган бўлсин. Фосфорни кузги шудгорлаш вақтида органик ўғитлар блан аралаштирмай солиб ҳайдаш давлат ва колхоз маблағларини шамолга учириб юбориш демакдир. Шундай қилиш кераккки, чигит экиш урган кундан бошлаб униб чиққанга қадар фосфор блан озиқланиб турадиган бўлсин. Шундай қилгандагина, ғўзани ғовлаб кетишдан сақлаб қолиш мумкин бўлади ва, бинобарин, музлатадиган совуқ бошлангунча пахтадан мўл ҳосил олиш учун реал имконият та'минланади. Халқ хўжалигига аввало совуқ урмаган пахта кераклигини назарда тутганда бу вазифанинг айниқса катта аҳамияти бор.

Ғўзани парвариш қилишда унга айниқса шоналагунча азотли озуқани ортиқча бермасликка ҳаракат қилиш керак.

Ўртоқ Лисенко ўз нутқида ўсимликларнинг озиқланиши блан боғлиқ бўлган масалаларни ўз тадқиқотларига асос қилиб олмаган олимларни, айниқса пахтачилик соҳасида ишловчи олимларни танқид қилди. Бирқанча селекциячиларнинг бу факторга жиддий э'тибор бермаганликлари натижасида улар етиштирган ҳатто энг яхши сортлари ҳам кейинги репродукцияларда ўз сифатларини, жумладан тезпишарлик хусусиятларини йўқотиб қўймоқдалар.

Ўртоқ Лисенко илмий-текшириш муассасаларида, колхозларда ва совхозларда ғўзанинг озиқланиш режимини чуқур ўрганиш учун кенг тажрибалар олиб боришни тавсия қилади. Шу тажрибаларни олиб бораётган вақтда тупроққа энг минималь миқдорда азотли ўғитлар солганда ғўзани ўстириш мумкинлигини белгилаб бериш айниқса зарурдир.

Ўртоқ Лисенко та'кидлаб айтдики, пахтакорлар совет биологларидан практика, турмуш томонидан қўйилаётган масалаларга тезроқ жавоб берилишини кутмоқдалар. Олимларнинг фахрий бурчи шуки, улар қишлоқ хўжалик практикларини муттасил мўл ҳосил олишни та'минлайдиган илғор агротехника блан қуроллантиришлари лозим.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси қишлоқ хўжалик институти директорининг ўринбосари, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати Ф. И. Учеваткин нутқ сўзлайди. У ғўза тугунчаларининг тўкилишига қарши кураш усулларини ўрганиш тўғрисида гапиради, экинни фосфор блан баргидан озиқлантиришларнинг ижобий та'сир қилганлигини кўрсатадиган мисолларни келтиради.

Биология фанлари кандидати Н. А. Тодоров СоюзНИХИ Марказий селекцияси станциясида пахтанинг тезпишарлигини ошириш соҳасида ўтказилаётган ишлар тўғрисида сўзлади.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси қишлоқ хўжалик институти лабораториясининг мудири В. С. Шардаков ўз нутқида ғўзани суғориш режимининг физиологик асослари блан боғлиқ бўлган ба'зи масалаларга тўхталиб ўтади.

СоюзНИХИ илмий ходими, биология фанлари кандидати Г. Я. Губанов ғўзанинг вилт ва гоммозга бардош беришининг табиий хусусиятини ўрганишнинг муҳимлигини айтади.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси химия институти ўғитлар лабораториясининг мудири, химия фанлари кандидати М. Н. Набиев минераль ўғитлардан яхши фойдаланиш зарурлиги ҳақидаги масалани қўйди.

Сўнгра сессия пахтачилик селекцияси ва уруғчилигининг аҳволи ва бу соҳадаги вазифалар ҳақидаги масалани муҳокама қилишга киришади. Бу тўғрида СоюзНИХИ Марказий селекция станциясининг директори, В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг ҳақиқий а'зоси С. С. Канаш доклад қилади.

Докладчи айтадики, Партия ва Ҳукуматнинг қарорларида илмий-текшириш ва селекция-уруғчилик муассасалари олдига қўйилган янги вазифалар асосида ҳар жиҳатдан яхши хусусиятларга эга бўлган энг маҳсулдор, эртапишар пахта сортларини етиштириш ҳамда уларни ишлабчиқаришга тез жорий қилиш юзасидан алоҳида талаблар қўйилмоқда. Кейинги йилларда мамлакатимизда юқори ҳосилли, тезпишар ва гриб ва бактериал касалликларга кўпроқ бардош берадиган узунтолали пахта сортлари етиштирилди ва ишлабчиқаришга жорий қилинди.

Броқ, бу соҳада жиддий ютуқлар бўлганига қарамай, селекция ва уруғчилик ташкилотлари мавжуд бўлган барча имкониятлардан тўла фойдаланган эмаслар. Уларнинг амалий ишида ҳали катта камчиликлар бор. Ишлабчиқариш шароитларида экилаётган пахта сортлари ҳозирги талабларга жавоб бермайди. Қишлоқ хўжалигини механизациялаш тез сур'атлар блан олға бораётганлиги ва саноатнинг талаблари ошганлиги туфайли пахта сортларига бўлган талаблар ҳам анча кучайди. Айрим назарий масалаларни ҳал қилишда ҳали ҳам муайян орқада қолиш бор. Шу муносабат блан барча илмий-текшириш ишларининг савиясини янада юқори даражага кўтариш зарурияти туғилмоқда.

Докладчи тезпишар пахта сортлари етиштириш проблемаси ҳозирги вақтда айниқса катта аҳамиятга эга эканлигини уқтириб ўтади. Марказий селекция станцияси селекциячиларининг, шунингдек Туркманистон ва Тожикистон тажриба станциялари ходимларининг бу соҳадаги ишлари ғоят э'тиборга сазовордир. Селекция станциясининг селекциячилари сифат жиҳатдан дун'ёда энг яхши янги тезпишар майин толали пахта сортлари етиштирдилар. Туркманистон ва Тожикистон тажриба станцияларининг ходимлари селекция ишида катта муваффақиятларга эришдилар. Броқ, бу ғоят қимматли совет пахта сортлари ишлабчиқаришга ниҳоятда секин жорий қилинмоқда.

Ҳозирги вақтда фақат олимларгина эмас, балки минглар тажрибакор колхозчилар ҳам янги сортлар етиштириш усида самарали иш олиб бормоқдалар. Кейинги йилларда бирқанча пахтакор республикаларда жуда яхши сортлар топилди. Марказий селекция станциясида ва Туркманистон тажриба станциясида етиштирилган пахта сортлари айниқса э'тиборни жалб қилади. Пахтанинг бу сортлари пахта ялпи пишаётган даврда баргларини тўкиб юборади. Халқ селекциячиси Назарали Ниёзовнинг иши жуда қимматлидир. У жуда кам шохли янги сорт топди.

Докладчи селекциячилар олдида турган вазифаларга ўтиб, халқ хўжалигининг ошган талабларига тўла жавоб бераоладиган сортларни жуда қисқа муддат ичида етиштириш зарурлигини та'кидлайди. Пахта ҳосилини машина блан териш ҳажми ошаётганлиги муносабати блан машина блан пахта теришда уруғлик пахта тайёрлаш масаласи янгича қўйилиши лозим. Уруғлик пахтани энг эрта муддатларда ва уни дастлабки тозалашни ва селгитишни яхши уюштириш зарур. Уруғлик фонди тайёрлашнинг янги системасига, я'ни ҳарбир колхозда юқори сифатли уруғлик пахта етиштириш ва танлашни уюштиришга алоҳида э'тибор бериш керак.

Муҳокама қилинган масалалар юзасидан Ўзбекистон ССР Фанлар академияси қишлоқ хўжалик институтининг директори, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент-а'зоси С. С. Содиқов, Тошкент қишлоқ хўжалик институти директорининг ўринбосари, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент-а'зоси А. И. Автономов, Туркманистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент-а'зоси И. К. Максименко, СССР Кенг исте'мол саноат моллари министрлиги Главзаготхлопкопромининг бошлиғи С. Д. Родичев, Арманистон ССР Фанлар академиясининг вакили, Қишлоқ хўжалик фанлари доктори Г. С. Давтян сўзга чиқдилар.

Сессияда Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг секретари А. Э. Ниёзов нутқ сўзлади. У мамлакатда ва шу жумладан Ўзбекистонда пахта етиштиришни янада кўпайтириш соҳасида Партия ва Ҳукумат томонидан қўйилган вазифаларга муфассал тўхталиб уқтириб ўтдики, қишлоқ хўжалик ходимларини янги билимлар блан ҳамда меҳнат унумини ошириш ва қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштиришни кўпайтиришнинг методлари блан қуроллантириши лозим бўлган қишлоқ хўжалик фани бу вазифаларни бажаришда муҳим ўрин тутади.

Сўнгра ўртоқ Ниёзов илмий-текшириш муассасаларининг ишида ва практикада ҳалигача зарур даражада ҳал қилинмаган ба'зи муҳим масалаларга тўхталиб ўтади.

(ДАВОМИ, 2-НЧИ БЕТДА)

Пахтачиликни янада ривожлантириш юзасидан Тошкентда бўлиб ўтган илмий сессия қатнашчилари СоюзНИХИнинг тажриба участкаларида бўлдилар. Улар бу тажриба участкаларида амалга оширилаётган ишлар блан танишдилар ва ўз тажрибаларини сўзлаб бердилар. **Суратда:** сессия қатнашчиларидан бир группаси СоюзНИХИнинг тажриба даласида ОДН маркали пуркагич-чанглагич машинасининг ишини кўздан кечирмоқдалар.

И. Дулкин фотоси (ЎзТАГ фотохроникаси).

Пахтачиликни янада ривожлантириш масалалари юзасидан илмий сессия

(БОШИ 1-НЧИ БЕТДА)

Партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари, шунингдек республикадаги кўп илмий-текшириш ташкилотларининг коллективлари қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришини комплекс механизациялаш вазифасини бажаришга асосий э'тибор беришлари лозим. Яқин икки йил ичидаёқ, я'ни 1956 йилга қадар қишлоқ хўжалигида ва биринчи навбатда пахтачиликда асосий ишларни механизациялаш тўла амалга оширилиши, пахта ҳосилини йиғиштириб олиш сингари ишларни механизациялаш эса бу вақтгача камида 70—80 процентга етказилиши лозим. 1958 йилга бориб чигит экиш, ғўзани парвариш қилиш ва пахта ҳосилини йиғиштириб олиш блан боғлиқ бўлган ҳамма процессларни механизациялаш тўла амалга оширилиши лозим. Шунингдек ана шу муддатга қадар қишлоқ хўжалигининг бошқа ҳамма тормоқларидаги асосий ишлар механизациялаштирилиши керак.

КПСС Марказий Комитети сентябрь Пленумининг қарорларига амал қилиб квадрат шаклида уялаб экиш ва ғўза қатор ораларини узунасига-кўндалангига ишлаш усулини тўла жорий қилиш зарур. Бундай қилиш юз минглараа кишиларни бўшатиб уларни янги ерларни ўзлаштиришга ва пахта майдонини ҳамда қишлоқ хўжалигининг бошқа тормоқларини янада кенгайтириш учун имкон беради. Экинни парвариш қилиш соҳасидаги ҳамма ишларни ўз вақтида юқори сифатли қилиб ўтказиш ва шу блан республиканинг барча колхоз ва совхозларида пахтадан ҳамда бошқа чопиқ қилинадиган экинлардан юқори ҳосил олиш учун имкон беради.

Бу йилги иш тажрибаси, шунингдек ушбу сессия қатнашчилари баён қилган фикрлар шуни кўрсатадики, ғўза тупларини 60 x 60 ва 60 x 45 сантиметр шаклида жойлаштириш ва сўнгра тамомила квадрат шаклида уялаб экиш усулига ўтиш асосий схема бўлиб қолади. Лекин бизда қатор ораларини 70 сантиметр қилиб экишга мосланган тракторлар ва қишлоқ хўжалик машиналари кўп бўлганлигини назарда тутганда, 70×45 ва 70×52 сантиметр схемаларини ма'лум вақтгача қўлланишга тўғри келади.

Пахтачиликда энг такомиллаштирилган ва қудратли тракторларни қўлланиш мақсадида механизациялаш ишини бундан буён ҳам ривожлантириб, яқин икки—уч йил ичида кўп майдонда олти қаторда экиш ва экинни парваришлаш системасини амалга ошириш керак, кучли гусеничний тракторлардан фойдаланиш шарти блан машиналарни олти қаторлик системасига ўтиш шубҳасиз олға қўйилган янги қадам бўлади.

Пахтани машина блан теришни кенг жорий қилиш энг мас'улиятли вазифадир. Мавжуд пахта териш агрегатларини яхшилаш, янги машиналар конструкциясини тайёрлаш ва ишлабчиқариш юзасидан ишларни тез сур'атлар блан олиб бориш керак. Пахта териш машиналарининг ҳозиргача мавжуд бўлган маркаларидан самарали фойдаланиш даставвал ғўза баргларини яхшилаб тўкдиришга боғлиқ бўлганлигини назарда тутиб, пахта терими олдидан ғўза баргларини тўкдириш учун янги хил дорилар, бу ишни ўтказишнинг янги усулларини топиш соҳасидаги ишларни ҳам анча кенгайтириш зарур. Бу йўлдаги ҳамма тадбирлар мавжуд пахта терим агрегатларидан самарали фойдаланишни та'минлашга қаратилиши керак.

Ҳосилни йиғиштириб олишда ҳозирча мавжуд бўлган катта қийинчиликларга кўпроқ шу нарса сабаб бўлмоқдаки, пахтанинг асосий қисми кеч пишмоқда, бунинг устига бир вақтда пишмаётир. Бунинг натижасида кўп колхозлар ва совхозлар ҳосилни ўз вақтида йиғиштириб ололмай, қишга қадар кечиктириб юбормоқдалар ва кўп нобудгарчиликка йўл қўймоқдалар, ерларни шудгорлашга ва қишлоқ хўжалигида кузда бажариладиган бошқа ишларни бажаришга улгураолмаётирлар. Пахта териш машиналарини кенг қўлланишимиз ана шу қийинчиликни анча камайтириш, йиғим-терим муддатларини қисқартиш ва пахта ҳосилининг нобуд бўлинишини камайтириш имкониятини беради. Чигитни чиринди-тупроқ тувакчаларга экиб ундириш усулини жорий қилиш бу жиҳатдан катта натижа беради. Бу прогрессив агротехника усули августнинг ўрталаридаёқ ҳосилни ялпи йиғиб-териб олишга киришиш ҳамда энг юқори сифатли пахта олиш учун имкон беради. Ғўзани кўчат қилиб етиштириш Хоразм, Самарқанд ва Тошкент областьларида ҳамда Қорақалпоғистон АССРда айниқса катта аҳамиятга эгадир.

Пахтачиликда комплекс механизациялаш тўғрисида гапирганда, пахтакор хўжаликнинг ҳамма тормоқларида, я'ни далачиликда, чорвачиликда, пиллачиликда, боғдорликда, ирригация-мелиорация ишларида ва бошқа ишларда кўп меҳнат сарф қиладиган оғир ишларни механизациялашни назарда тутиш керак. Масала мана шу равишда ҳал қилингандагина пахтачиликни ва шунингдек республика қишлоқ хўжалигининг бошқа тормоқларини ҳар томонлама ривожлантириш учун кўп меҳнат ресурсларини бўшатиш имкониятини беради.

Селекциячилар ва уруғчилар олдида катта вазифалар туради. Улар далани машина блан ишлашга мослаштирилган, толасининг технологик сифатлари жиҳатидан ва чигитларининг сермойлиги жиҳатидан яхши бўлган, касалликларга ҳамда қишлоқ хўжалик зараркунандаларига энг кўп бардош берадиган, пахта ялпи пишган даврида баргларини тўкиб юбораоладиган тезпишар пахта сортларини етиштириш соҳасида ўз ишларини янада кўпроқ кучайтиришлари керак.

Бу сессияда академик ўртоқ Лисенко ўз нутқида баён қилган қимматли фикр ва таклифларга жиддий э'тибор бериш зарур. Чиндан ҳам, кейинги уч-тўрт йил ичида республикамизнинг илғор колхозлари ва совхозлари ғўзани минераль ўғитлар блан биринчи озиқлантиришни эрта муддатларда ўтказмоқдалар, бунда, ўғитларни қаторларнинг ёнига солиш усулини кенг қўлланмоқдалар. Бу усул мазкур колхозларда пахта эрта пишган тақдирда пахтадан юқори ҳосил олинаётганлигининг сабабларидан бири бўлса керак. Суперфосфатдан фойдаланиш масаласида академик Лисенко айтган фикрларни тамомила тўғри деб ҳисоблаймиз. Чигит экишдан олдин ёки экиш блан бир вақтда суперфосфат солиш усулини қўлланишга бир йил ичидаёқ ҳамма колхоз ва совхозларда ўтиш мумкин бўлмайди. Чунки мавжуд сеялкалар бу ишни бажаришга мосланган эмас. Лекин 1955 йилнинг кўкламида бу янги ва шубҳасиз прогрессив усулни катта майдонларда жорий қилиш мақсадида суперфосфатни органик ўғитлар блан бирга қаторларнинг ён томонига солиш учун керакли қуролларни мумкин қадар кўп тайёрлаш йўлида ҳозирданоқ шошилинч чоралар кўриш керак. Биринчи навбатда бу усулни кузда ёки эрта кўкламда ювиладиган шўрҳок ерларда қўлланиш, бундай ерларга кузда фосфорли ўғитлар солишдан тамомила воз кечиш зарур.

Агротехниканинг бошқа масалалари ҳам жиддий равишда тузатилиши лозим. Биз СоюзНИХИ ва Фанлар академиясининг раҳбарларидан гектарига 30 ва 40 центнердан пахта ҳосили олишга имкон берадиган илғор агротехника ишлаб чиқдик, деган сўзларни кўп эшитдик. Ҳақиқатда шундай агротехника ишлаб чиқилган, лекин академик Лисенко ва сессиянинг бошқа қатнашчилари жуда тўғри айтиб ўтдиларки, бу агротехника юқори ҳосил олишни та'минласада, аммо ҳосил кеч пишмоқда. Ҳозирги вақтда мавжуд бўлган агротехника усуллари бошқача техника базасида, қўл меҳнатини кўпроқ қўлланиш базасида ишлаб чиқилган, шунинг учун ҳам бу усуллар пахтани эрта етиштириш ва юқори ҳосил олиш вазифаларига жавоб бераолмайди, пахтачиликни комплекс механизациялашни тезда амалга ошириш талабларига жавоб бераолмайди. СоюзНИХИ, Фанлар академиясининг ва республикадаги бошқа илмий-текшириш ташкилотларининг кечиктирмай бажарадиган вазифаси илғор хўжаликларнинг тажрибасини чинакам илмий асосда ўрганиб пахтачиликда машиналардан кенг фойдаланишга асосланган ҳақиқий илғор агротехника ишлаб чиқишдан иборат.

Алмашлаб экиш схемалари ва беда тўғрисида бирнеча сўз: колхозлар йириклаштирилгандан кейин уларнинг кўпчилигида пахта-беда алмашлаб экиш схемалари жорий қилинди, броқ улар жуда ёмон ўзлаштирилмоқда. Бунинг асосий сабаби шундаки, беда экиш планлари бажарилмаётир ва беда экини ёмон парвариш қилинаётганлиги орқасида пичан ва уруғ ҳосили паст бўлмоқда. КПСС Марказий Комитети февраль-март Пленумининг қарорига мувофиқ биз 1958 йилга қадар барча колхозларда пахта-беда алмашлаб экиш схемаларини жорий қилиб ўзлаштиришимиз, илмий ташкилотлар эса бедадан ва беда уруғидан юқори ҳосил олишда колхозларга ёрдам беришлари лозим.

Сессия қатнашчилари, айниқса ўртоқ Лисенко ғўзани керагидан ортиқ суғормаслик ва бу ишда шаблонга йўл қўймаслик зарурлигини тўғри айтиб ўтдилар. Илғор хўжаликларда ва айниқса сувни кам сарфлаб, юқори ҳосил олаётган, пахта эрта пишаётган хўжаликларда ғўзани суғориш блан боғлиқ бўлган ҳамма материалларни тезликда кўриб чиқиб умумлаштириш ва шу асосда 1955 йилдаёқ ғўзани суғоришнинг янги прогрессив усулларини тавсия қилиш зарур.

Новатор олим Т. С. Мальцевнинг ерни ишлаш юзасидан ишлаб чиққан системасига айниқса катта э'тибор бериш керак. Олимларимизнинг ва қишлоқ хўжалик мутахассисларимизнинг вазифаси бу системани бизнинг шароитимизда, шу жумладан пахтачиликда ижодий равишда қўлланишдир. Бу прогрессив усулни баҳорикор колхоз ва совхозларда кенг қўлланиш ҳамда суғориладиган деҳқончилик районларида ҳарбир МТС бўйича камида 50 гектар участкада тажриба ўтказиш зарур.

Қишлоқ хўжалик зараркунандаларига ва ғўза касалликларига қарши курашнинг энг самарали методларини ишлаб чиқиш ҳамда ишлабчиқаришга кенг жорий қилиш фаннинг энг зарур вазифасидир. Олимларимиз қишлоқ хўжалик зараркунандаларига ҳамда ғўза ва бошқа экинларнинг касалликларига қарши курашнинг энг мувофиқ воситаларини ишлаб чиқишлари учун вақт етди.

Ерларнинг мелиорация ҳолатини яхшилашга алоҳида э'тибор бериш керак. Бу иш пахта ҳосилини оширишнинг кучли воситаси деб ҳисобланиши зарур. Кейинги йилларда республикада ер ости сувларини ва ерларнинг шўрини камайтириш юзасидан кўпгина иш бажарилди. Лекин бу соҳада олимларимизнинг ҳаракатлари ва давлатнинг ҳамда колхозларнинг сарфлаётган катта маблағлари ерларни мелиорация ҳолатига таллуқли туб масалаларни ҳал этишга қаратилмаётир. Фанлар академияси, проектчи ташкилотларимиз, САНИИРИ сув омборлари қурилиши, сувдан фойдаланишни такомиллаштириш ишлари каби муҳим проблемалар блан амалий шуғулланишлари керак. Шу блан бирга илмий-ташкилотлар, проект институтлари ва Сув хўжалиги министрлиги ўз ишларини жиддий равишда қайта қуришлари ва республиканинг ер ҳамда сув ресурсларидан унумли фойдаланиш юзасидан қисқа вақт ичида зарур тавсиялар беришлари лозим.

Илмий-текшириш ташкилотлари пахтачиликни ва қишлоқ хўжалигининг бошқа тормоқларини юксалтириш блан боғлиқ бўлган проблемаларни ҳал қилганда маҳсулотнинг ва шу жумладан пахтанинг таннархини камайтириш, колхозларнинг ва колхозчиларнинг даромадларини ошириш масалалари блан ҳам жиддий шуғулланишлари керак.

Ўртоқ Ниёзовнинг сўзидан кейин музокараларни тўхтатишга қарор қилинди.

Бирлашган илмий сессия пахтачиликни кескин суратда юксалтириш блан боғлиқ бўлган масалаларни илмий равишда ишлаб чиқишдаги жиддий камчиликларни тўғри очиб ташлади. Барча олимларнинг ва қишлоқ хўжалик мутахассисларининг вазифаси—сессияда ўртага қўйилган таклифларни тезроқ амалга оширишдан, илғор совет фанимизни янада такомиллаштириш соҳасида кенг миқ'ёсда чинакам ижодий иш олиб боришдан иборатдир.

Сессия бир овоздан қарор қабул қилади. Қарорда илмий-текшириш ташкилотларининг пахтачиликни янада ривожлантиришда биринчи навбатда турган вазифалари баён қилинади.

Сессия кун тартибидаги масалалар тамом бўлади. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти Т. З. Зоҳидов Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ва СоюзНИХИ бирлашган илмий сессиясини ёпиқ деб э'лон қилади. (ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ва Ўзбекистон КП Марказий Комитетида

Пахтанинг очилишини тезлаштириш тадбирлари тўғрисида

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ва Ўзбекистон КП Марказий Комитети қайд қилдиларки, кўпгина район ижроия комитетлари ва район партия комитетларининг раҳбарлари, МТС директорлари ва колхоз правлениелари пахтанинг секин очилишига ва давлатга пахта топшириш сур'атининг жуда ҳам пастлигига қарамасдан пахтанинг очилишини тезлаштириш учун тегишли чоралар кўриш ўрнига кутучилик позициясида туриб қолмоқдалар. Бундаги энг жиддий камчиликларнинг бири шуки, кўпгина партия, совет ташкилотлари ва машина-трактор станциялари кейинги вақтларда ғўзани суғоришга раҳбарлик қилмай қўйдилар. Ғўзани бостириб суғориш ва ортиқча суғоришга индамай йўл қўйиб келмоқдалар. Ҳолбуки, буларнинг ҳаммаси пахта териш олдидан ғўза баргларини тўкишни кечиктиради, ҳосилга катта зарба беради.

Пахтанинг очилишини тезлатиш мақсадида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ва Ўзбекистон КП Марказий Комитети **қарор қилдилар.**

1. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигига, Ўзбекистон ССР Сув хўжалиги министрлигига, область ижроия комитетлари ва область партия комитетларига, район ижроия комитетлари ва район партия комитетларига, МТС директорлари ва колхоз правлениеларига сувдан фойдаланишда тезда тартиб ўрнатиш, ғўзани кўллатиб суғоришга хотима бериш ва сентябрьда ғўзанинг сувга эҳтиёжи аниқ билиниб турган жойлардагина фақат эгатлар оралатиб суғоришга йўл бериш мажбурияти юклансин. Сизот сувлари юза турган, шунингдек ғўзаси ғовлаб кетган ерларда суғориш дарҳол тўхтатилсин.

Ғўзани кўллатиб суғориш пахтачиликка зарар етказишга қаратилган ҳаракат деб топилсин ва бунинг айбдорлари қаттиқ жавобгарликка тортилсин.

2. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигига ва Ўзбекистон ССР Совхозлар министрлигига МТС ва совхоз агрономлари орқали ғўзани пишиш даврида суғоришни тўғри ташкил қилиш, суғоришнинг сифати устидан контрольликни та'мин этиш мажбурияти юклансин. Бунда шуни кўзда тутиш кераки, суғоришда озгина бўлса ҳам қоиданинг бузилиши пахта ҳосилининг камайишига сабаб бўлади.

3. Мелиоратив ҳолати яхши бўлмаган участкаларда сизот сувлари юза турганлигидан пахтанинг пишиши ва кўсакларнинг очилиши кечикишини э'тиборга олиб, сизот сувларининг яхши тортилиши учун зовурлар тозалансин, зовурлар етарли бўлмаганидан сизот сувлари яхши тортилмаётган участкаларда янгидан қўшимча зовурлар қазилсин. Бу ҳолда зарур бўлганда зовурларни пахта майдонлари ўртасидан қазишга ҳам йўл қўйилсин. Лекин бунда олдиндан ғўза туплари юлиниб олиниши ва улар сақланиб, кўсаги очилган сари пахтасини териб олиш та'минлансин.

4. Ғўза баргларини тўкиш пахтанинг очилишини айниқса бу йилги шароитда тезлатишини э'тиборга олиб, Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигига, Ўзбекистон ССР Совхозлар министрлигига, область ижроия комитетлари ва область партия комитетларига мавжуд цианамид кальций ва кремнефтористий натрийларнинг барчасидан унумли фойдаланиш тадбирларини кўриш мажбурияти юклансин. Бунда асосий диққат ғўза баргларини ҳамма ерда 20 сентябрьгача, Хоразм области ва Қорақалпоғистон АССРда эса 25 сентябрьгача тўкиб бўлишни кўзда тутиб, дорилаш ишини қисқа муддатда ўтказишга қаратилсин.

Ғўза барглари дориланиб бўлган участкаларда экинни суғориш тўхтатилсин.

5. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлигига, Совхозлар министрлигига, область ижроия комитетларига ва область партия комитетларига ҳамма ерда далаларнинг аҳволини текшириб чиқишни ташкил этиш ва ғўзалар ётиб қолган участкаларда уларни тиклаб қўйиш тадбирларини кўриш мажбурияти юклатилсин.

Кўсакларнинг пишишини тезлаштириш мақсадида қўшимча тадбир тариқасида колхоз правлениеларига ва совхоз раҳбарларига ғўзалар жуда ривожланган ва тупларининг қалинлиги ортиқ бўлган далаларда ғўзаларни такрор чеканкалаш, ҳосили бўлмаган шохларни буташ ва бош поя ҳамда ўсиш шохлари остидаги баргларни юлиш тавсия этилсин.

СССР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИНИНГ БАЁНОТИ

Кейинги вақтларда, айниқса Ҳинди-Хитойда уруш ҳаракатларини тўхтатишга олиб келган Жанва кенгаши натижасида, шунингдек «Европа мудофаа бирлашмаси» деб аталган бирлашма тузиш планларининг барбод бўлганлиги натижасида ҳал қилинмаган халқаро проблемаларни ҳал қилишга, шу жумладан, Осиёга таллуқли проблемаларни ҳам ҳал қилишга қулай имконият берувчи шароит вужудга келди. Хўш, рўй берган вазиятдан халқаро кескинликни яна юмшатиш учун ҳамда Осиё мамлакатлари халқларининг манфаатларини кўзлаб ва шарқда тинчликни мустаҳкамлаш манфаатларини кўзлаб, Осиёда ҳал қилинмаган проблемаларни ҳал қилиш учун қанчалик фойдаланилмоқда, деган ҳақли савол туғилади.

Фактлар шуни кўрсатадики, фақат Европага нисбатангина эмас, Осиёга нисбатан ҳам халқларнинг манфаатларига ҳам, тинчликни мустаҳкамлаш манфаатларига ҳам ҳечбир алоқаси бўлмаган, аксинча халқаро вазиятни кескинлаштиришга ёрдам берадиган ва ҳал қилинмаган проблемаларнинг ҳал қилинишига ғов бўлиб тушадиган чоралар кўрилмоқда.

Ма'лумки, Америка Қўшма Штатларининг ташаббуси блан ва унинг сиқуви остида Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларини коммунизмдан «ҳимоя қилиш» деган баҳона блан Осиёнинг шу районида янги агрессив ҳарбий блок тузиш йўлида бирнеча ойдан бери зўр бериб тайёргарлик кўрилмоқда. Бу тайёргарлик Жанва кенгашидан олдинроқ бошланган эди, зотан янги блокнинг ташаббусчилари Жанва кенгашини рўй берган факт олдида қолдириш ва бу блан кенгашнинг муваффақиятсизликка учрашини олдиндан та'минлаш ниятида эканликларини яширмаган ҳам эдилар. Худди шу муносабат блан Қўшма Штатлар мазкур янги ҳарбий гуруҳни вужудга келтиришни жадаллаштириш мақсадида Англияга, Францияга ва бошқа бирқанча давлатларга таз'йиқ ўтказган эди.

Яна шу нарса ҳам ма'лумки, Жанва кенгашини муваффақиятсизликка учратиш ёки бу кенгаш ишлаб турган пайтда уни барбод қилиш йўлидаги уринишларга қарамай, кенгаш қатнашчиларининг катта кўпчилиги халқларнинг Ҳинди-Хитойдаги урушга хотима беришни тобора кўпроқ талаб қилаётганликлари блан ҳисоблашиб, шундай битимга келдиларки, бу битимнинг оқибатида Ҳинди-Хитойдаги қон тўкиш тўхтатилди ва Ҳинди-Хитой халқларининг миллий мустақилликка бўлган қонуний интилишларини ҳисобга олиб, шу райондаги аҳволни узил-кесил ҳал қилиш учун шароит та'минланди.

Ҳозирги вақтда Қўшма Штатлар, «Европа мудофаа бирлашмаси» тўғрисидаги шартнома муваффақиятсизликка учраганлиги сабабли «зўравонлик позициясига асосланган» сиёсат тарафдорлари тушиб қолган аҳволни, афтидан, «тузатиш» умидида, Англия ва Франциянинг ёрдами блан бу сафар Осиё ва Тинч океан районида ҳарбий гуруҳ тузиш йўлида янги тадбирлар кўрабошлади. Бу нарса Манилада чақирилган конференцияда ўз ифодасини топди. 6 сентябрьдан 8 сентябрьгача давом қилган бу конференцияда «Шарқи-Жанубий Осиёни мудофаа қилиш тўғрисида шартнома» деб аталган шартнома имзоланди, бу шартнома ташаббусчилари уни мазкур «зўравонлик позициясига асосланган» сиёсатнинг муваффақияти деб кўрсатишга зўр бериб уринмоқдалар.

Бу шартноманинг ўзи нималигини ва унинг олдига қандай мақсадлар қўйилганлигини шу факт кўрсатиб турибдики, мазкур конференция Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатлари томонидан тайёрланмаган эди, у конференция, ма'лумки, Ғарб давлатлари томонидан, Осиё мамлакатларини аралаштирмай, тайёрланди ва ўтказилди, шу блан бирга, гарчи, АҚШ нинг чегаралари Шарқи-Жанубий Осиёдан бирнеча минг километр нарида бўлишига қарамай бу конференцияни тайёрлаш ва ўтказишда Қўшма Штатлар бош рольни ўйнади. Шу фактнинг ўзи ҳам янги гуруҳ кимларнинг манфаатини кўзлаб тузилаётганлигини ва бу гуруҳ Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларининг манфаатларига мос бўлади деб айтилаётган ҳарқандай да'воларнинг қанчалик аҳамияти борлигини етарли равишда яққол қилиб кўрсатиб турибди.

Конференция қатнашчиларининг составига келганда шу нарса ма'лумки, конференцияда АҚШ дан ташқари Англия, Франция, Австралия, Янги Зеландия, Таиланд, Филиппин ва Покистон иштирок қилдилар. Шундай қилиб, конференцияни чақириш ташаббусчилари, гўё янги гуруҳнинг вазифаси Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларини «коллектив мудофаа қилиш» дан иборат бўлади деб да'во қилсалар ҳам, шу райондаги фақат уч мамлакатни—Таиландни, Филиппинни ва Покистоннигина конференцияга қатнашиш учун жалб қилаолдилар, бу уч мамлакат эса, ҳарбий ва иқтисодий «ёрдам» тўғрисида тузилган асоратли битимлар орқали АҚШ га қўл ва оёғи блан боғланган мамлакатлардир. Бу конференцияга АҚШ, Англия ва Франциядан ташқари Британия доминионлари: Австралия ва Янги Зеландия қатнашдилар, я'ни булар шундай давлатлардирларки, уларнинг мустамлакачи давлатларга сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан қарамлиги ҳаммага аёндир.

Маниладаги конференция ташкилотчиларининг ҳақиқий мақсадларини пайқаб олиш Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларининг катта кўпчилиги учун унчалик қийин бўлмади. Натижада бу конференцияда қатнашишдан Ҳиндистон, Индонезия, Бирма, Цейлон сингари мамлакатлар бош тортдилар. Бу блан мазкур блокка жалб қилишга уринилган мамлакатлардан Шарқи-Жанубий Осиёнинг кўпчилик мамлакатлари, шу жумладан Ҳиндистон ва Индонезия сингари мамлакатлар блокка қатнашишдан бош тортдиларки, бу мамлакатлардаги бутун аҳолининг сони 440 миллионга яқин кишидан иборатдир. Мустамлакачи давлатларнинг таз'йиқи блан Маниладаги шартномани имзолаган Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларининг аҳолиси эса Шарқи-Жанубий Осиёдаги бутун аҳолининг бешдан бир қисмидан камроғини ташкил қилади ва бу аҳоли Осиёдаги ҳамма мамлакатларда яшовчи бутун аҳолининг фақат ўндан бир қисмидангина иборатдир. Шу ма'лумотларнинг ўзи Шарқи-Жанубий Осиё халқларининг шу районда ҳарбий гуруҳ тузиш мақсадида мазкур халқларга четдан зўрма-зўраки тақдим қилинаётган планларга қандай қараётганликларини ва бу планлар мазкур халқларнинг манфаатларига қанчалик ёт эканлигини етарли даражада яққол кўрсатади.

Бундан ташқари, Осиёдаги Хитой Халқ Республикаси сингари энг катта давлат ўша агрессив планларга қарши бўлиб чиқмоқда. 600 миллион аҳолиси бўлган бу давлат мазкур ҳарбий гуруҳнинг тузилишини ўз хавфсизлиги учун хатарли деб тўғри ҳисобламоқда.

Мана шу фактларнинг ўзи ҳам, гўё Маниладаги конференция ва унинг иштирокчилари имзолаган шартноманинг мақсади Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларини «мудофаа қилишдан» иборатдир ва Шарқи-Жанубий Осиё халқларининг манфаатларига мос бўлиб тушади, деган да'воларнинг нақадар сохта эканлигини очиб ташламоқда.

Буни Манилада имзоланган шартноманинг мазмуни ҳам кўрсатиб турипти. Шартноманинг мазмуни шуни кўрсатадики, бу шартнома ҳақиқатда агрессив мақсадларни кўзда тутади ва биринчи галда Осиё давлатларига қарши қаратилган шартномадир.

Шартноманинг 4-нчи моддасида, унинг қатнашчилари муайян «вазият» пайдо бўлиб қолган тақдирда бирбирлари блан маслаҳатлашадилар, дейилади. Шартнома қатнашчилари шу мамлакатларда рўй берадиган ва мустамлакачи йирик давлатларнинг манфаатларига ҳамда ҳарбий стратегия мўлжалларига мос келмайдиган ҳарқандай воқиани муайян «вазият» деб ҳисобламоқчи бўлганликларини неча марта ва дангал айтиб ўтган эдилар. Қўшма Штатлар ҳукумати Ҳинди-Хитойга ва ундаги халқларнинг миллий-озодлик курашига нисбатан шундай позицияда бўлиб келди ва бўлиб келмоқда. Буни Қўшма Штатлар ҳукумати шартномани имзолаганда алоҳида писанда қилганлиги блан ҳам намойиш қилиб кўрсатди, Қўшма Штатлар ҳукумати бу писандада гўё шартномада кўзда тутилган тадбирлар қандайдир «коммунистик агрессияга» қарши қаратилган деб айтиш блан ваҳима солишга уринди.

Бу ҳарбий гуруҳнинг агрессив характерда эканлигини яна шу факт ҳам кўрсатадики, шартноманинг шартларига кўра, «шу шартноманинг мақсадларига ёрдам беришга қодир бўлган» давлатларгина унда қатнашишлари мумкин. Бошқача қилиб айтганда, бирор давлат шу шартга мунособми ёки йўқми эканлигини белгилаш масаласини шартнома ташаббусчиларининг ўзларигина ҳал қилиб берадилар. Амалда бунинг ма'носи шуки, мазкур гуруҳнинг состави ва унинг характери фақат Қўшма Штатлар томонидан белгиланади, холос. Мана шуларнинг ҳаммаси Ғарб давлатларининг Европада қайтадан ҳарбийлаштирилган Ғарбий Германия иштироки блан агрессив ҳарбий гуруҳ тузишга қаратилган сиёсатларига тўғридан-тўғри мос келадики, буни пайқаб олиш қийин эмас.

Қўшма Штатларнинг ва Маниладаги конференцияда қатнашган бошқа давлатларнинг расмий доиралари Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларига қарши «қўпорувчилик ишлари» олиб борилишига тўсқинлик қилмоқ учун биргалашиб ҳаракат қилиш ниятида эканликларини айтмоқдалар. Бу ҳақда улар имзолаган шартномада ҳам айтиб ўтилган. Броқ, шу райондаги фактлар блан ва ҳақиқий аҳвол блан таниш бўлган ҳарқандай кишининг бу хилдаги гапларнинг бема'нилигини пайқаб олиши қийин эмас. Улар шу райондаги халқларнинг миллий-озодлик ҳаракатига, миллий мустақиллик учун, асрлардан бери давом қилаётган мустамлака зулмидан озод бўлиш учун курашига «қўпорувчилик ишлари» деб ном бермоқдалар. Ғарб давлатларининг, айниқса АҚШнинг Осиё ва Тинч океан районида Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларида миллий-озодлик ҳаракатини бостириш учун биринчи галда фойдаланишга имкон берадиган ҳарбий ташкилот тузиш йўлида зўр бериб уринаётганликларининг сабаби ҳам мана шудир.

Шундай уринишлар блан бирқаторда коммунизм ша'нига уйдирмалар тўқилаётганлиги ҳамда Совет Иттифоқига ва Хитой Халқ Республикасига қарши бўҳтонлар ёғдирилаётганлиги шу уринишларнинг моҳиятини ўзгартирмайди. Бу янги бир усул эмас. «Антикоминтерн пакт» деб аталган пакт ташкилотчилари ҳам бир вақтлар шундай усулни қўлланган эдилар. Ҳозир ҳам, айниқса АҚШ, «зўравонлик позициясига асосланган» сиёсат тарафдорлари бу сиёсат ҳар сафар муваффақиятсизликка учраганида шундай усулни қўлланадилар. Жамоатчилик фикрини алдаш лозим бўлиб қолганида ва бирор агрессив гуруҳ тузишга таллуқли ҳақиқий мақсадларни ниқобламоқчи бўлганларида одатда шундай усулни қўлланадилар.

«Шарқи-Жанубий Осиёни мудофаа қилиш тўғрисидаги шартнома» ташаббусчилари Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларини «иқтисодий жиҳатдан тараққий қилдириш»га ёрдамлашиш ҳам шу шартноманинг вазифаси, деб да'во қилмоқдалар. Броқ, бу да'вонинг ҳақиқий аҳволга ҳечбир ёпишадиган жойи йўқ. Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатларини мудофаа қилиш тўғрисида ғамхўрлик қилинаётганлиги сабабли янги ҳарбий блок тузилмоқда деб айтилган гапларда қанчалик ҳақиқат бўлса, мазкур да'вода ҳам шунчалик ҳақиқат бор. Ҳақиқатда эса бу блок ташкилотчилари шу район халқларининг иқтисодий эҳтиёжлари тўғрисида қандайдир ғамхўрлик қилаётганликлари учун эмас, балки ўзларининг тор манфаатларини, асосан ҳарбий-стратегик характердаги манфаатларини кўзлаётганликлари учунгина мазкур блокнинг иқтисодий мақсадларига катта э'тибор бермоқдалар. Шу нарса тасодифий эмасдирки, АҚШ давлат секретари Даллес Шарқи-Жанубий Осиё районининг ҳарбий-стратегия аҳамияти тўғрисида шу йил март ойида гапириб, «бу район хомаш'ёнинг кўп турларига, масалан, қалайи, нефть, каучук ва темир руда сингари хомаш'ёларга бой» деб та'кидлаб ўтган эди. Шундай қилиб, Шарқи-Жанубий Осиё мамлакатлари АҚШнинг ҳарбий саноатига ва Атлантик блоки бўйича АҚШнинг шериклари бўлган давлатларнинг ҳарбий саноатига стратегия хомаш'ёси етказиб берувчи район бўлиб қолиши лозим. Бу мамлакатлар бундан буён ҳам мустамлакачи давлатлар экономикасига хомаш'ё етказиб берувчи жой қилиб қўйилмоқчи. Шартнома қатнашчилари олдидаги вазифалардан бири деб кўрсатилган «иқтисодий тадбирлар»нинг моҳияти ҳам шундан иборат.

Янги ҳарбий гуруҳ ҳақиқатда мустамлакачи давлатларнинг блокидир. Бу блокка мустамлакачи давлатларнинг Осиёдаги иқтисодий ва сиёсий позицияларини сақлаб қолишдан иборат империалистик мақсадлар асос қилиб олинган, чунки айниқса Улуғ Хитой халқи тарихий ғалаба қозониб, ажнабийлар асоратини тугатганлиги, мамлакатда халқ ҳокимияти ўрнатганлиги ва иқтисодий ҳамда маданий тараққиёт йўлидан бардам бўлиб бораётганлиги сабабли Осиёдаги аҳвол тубдан ўзгарди. Бемалол айтиш мумкинки, Осиёда тинмай кучайиб бораётган миллий-озодлик ҳаракатини бўғишга ҳаракат қилинаётганлигига қарамай, Осиё мамлакатларининг халқлари мустақил миллий ривожланиш йўлидан бораверадилар.

Европанинг хавфсизлиги каби Шарқи-Жанубий Осиё халқларининг чинакам хавфсизлиги ҳам шу райондаги барча давлатларнинг ўзларидаги ижтимоий тузумдан қат'ий назар биргалашиб ҳаракат қилишлари асосидагина, чет давлатларни аралаштирмай ва уларнинг буйруғисиз та'минланиши мумкин. Фақат Осиё халқларининг манфаатларигина эмас, шу блан бирга умумий тинчлик манфаатларига ҳам мос бўлиб тушадиган мана шу принцип Хитой Халқ Республикаси блан Ҳиндистоннинг 28 июньдаги ва Хитой Халқ Республикаси блан Бирманинг шу йил 30 июньдаги қўшма декларацияларига асос қилиб олинган эди.

Шу нарса шак-шубҳасиздирки, Осиё халқларининг мустақиллигини ва суверенитетини э'тироф қилиш асосида уларни тинч ривожлантириш шароитигина шу халқларнинг иқтисодий ва маданий юксалиши учун имкониятлар очиб бериши мумкин. Шу муносабат блан Ҳиндистон бош министри Неруннинг яқинда Халқ палатасида сўзга чиқиб, Ҳинди-Хитойдаги уруш ҳаракатлари тўхтатилганлигининг аҳамияти тўғрисида айтган гапларига қўшилмаслик мумкин эмас. Неру: «Ҳинди-Хитойда аҳвол ҳал қилинганлиги натижасида Осиё тинчликка ва стабилликка кўпроқ умидвор бўлиб қолди», деб айтган эди.

Янги агрессив гуруҳ ташкилотчилари Лаосни, Камбоджани ва Жанубий Вьетнамни унга у ёки бу формада тортишга уринмоқдалар. Шартномага илова қилинган протоколда тўғридан-тўғри айтилишича, шартноманинг ҳарбий ва иқтисодий тадбирларни кўзда тутучи моддалари Камбоджага, Лаосга ва Жанубий Вьетнамга ҳам татбиқ қилиниши мумкин, дейилади. Бундан ташқари, шартноманинг ҳарбий мажбуриятларга таллуқли 4-нчи моддасида, шунингдек 8-нчи моддасида айтилишича, шартнома қатнашчилари шартнома жорий қилинадиган районни ўз хоҳишлари блан ҳарқандай территорияга қараб кенгайтиришлари мумкин. Шартномага шу қоидаларнинг киритилганлиги Лаос, Камбоджа ва Вьетнамга нисбатан Жанва битимларининг бажарилишига тўғридан-тўғри халақит бериш нияти борлигини очиқ-ойдин кўрсатиб турипти.

Броқ, «Шарқи-Жанубий Осиёни мудофаа қилиш тўғрисидаги шартнома» авторларига шу нарсани эслатиб ўтиш чакки бўлмайдики, бу хилдаги уринишлар Жанва кенгаши қатнашчиларининг Вьетнамга, Лаосга ва Камбоджага нисбатан ўз зиммаларига олган мажбуриятларига асло тўғри келмайди. Бу мажбуриятлар ҳамда Лаос, Камбоджа ва Жанубий Вьетнам вакиллари томонидан Жанвада қилинган баёнотлар уларнинг ҳечбир ҳарбий гуруҳга тортилишларига йўл қўймайди.

«Зўравонлик позициясига асосланган» сиёсат тарафдорлари шартноманинг кириш қисмида, бу шартнома Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Устави мақсадларига ва принципларига мувофиқдир деб айтганлар. Броқ, бу хилдаги гаплар бутунлай асоссиз эканлигини пайқаб олиш қийин эмас. Ҳақиқатда эса, Шимолий Атлантик пакти сингари бошқа бекик агрессив ҳарбий гуруҳлар тўғрисидаги битимлар ҳам, шунингдек Манилада имзоланган шартнома ҳам Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг мақсадларига ва принципларига бутунлай қарама-қаршидир. Бу ҳолда ҳам Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг номидан ва шу ташкилотнинг байроғидан Бирлашган Миллатларнинг тинчликсеварлик принципларига ва тинчликни сақлаш манфаатларига ҳечбир алоқаси бўлмаган ҳаракатларни, янги уруш тайёрлашга қаратилган ҳаракатларни пардалаш учун фойдаланилмоқда.

Давлатларнинг янги ҳарбий гуруҳларни тузишни шундай гуруҳларга тортилаётган мамлакатлар халқларини «мудофаа қилиш» манфаатларини ва шу халқларнинг «иқтисодий тараққиётига» ёрдамлашиш мақсаларини рўкач қилиб оқлашга уриниши биринчи марта бўлаётган уриниш эмас. Атлантик блок тузилаётганида шундай қилинган эди, ҳозир барбод бўлган «Европа мудофаа бирлашмаси»ни тузиш планлари ишлаб чиқилаётган вақтда шундай бўлган эди. Ҳозир ҳам шу нарса такрорланмоқда.

Шу нарса э'тиборни ўзита жалб қиладики, Маниладаги конференция қатнашчиларидан ба'зилари Осиё халқларининг миллий эҳтиёжларини тушунганликларини ва Халқ Хитойи блан ўз муносабатларини нормаллаштириш ниятида эканликларини та'кидлаб айтганликларига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Шу муносабат блан Англиянинг, шунингдек Франциянинг расмий вакиллари томонидан бу ҳақда айтилган гапларни, жумладан Жанва кенгаши вақтида айтилган гапларни эслатиб ўтиш чакки бўлмайди. Лекин шундай бир савол бериш ўринлидирки, бу айтилган гаплар Англия ва Франциянинг умуман Осиё мамлакатларига қарши ва айниқса Хитойга қарши қаратилган агрессив ҳарбий блокда иштирок этганлиги блан қандай қилиб ёпишади.

Совет ҳукумати Маниладаги конференцияни ва «Шарқи-Жанубий Осиёни мудофаа қилиш тўғрисидаги шартнома»нинг имзоланишини, Осиёдаги ва Узоқ Шарқдаги хавфсизлик манфаатларига қарши қаратилган ва, шу блан бирликда, Осиё халқларининг озодлик ва миллий мустақиллик манфаатларига қарши қаратилган ҳаракатлардан бошқа нарса эмас, деб ҳисоблашдан бошқа иложи йўқ. Шарқи-Жанубий Осиё ва Тинч океан районида мазкур янги ҳарбий блок тузиш ташаббусчилари бўлган давлатлар тинчликни мустаҳкамлаш вазифаларига қўпол равишда зид бўлган ўз ҳаракатлари учун бутун мас'улиятни ўзларининг устларига оладилар.

Пахтачиликда совет агробиология фани ва илғорлар тажрибасидан тўла фойдаланайлик!

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ва Ленин орденли Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-текшириш институти (СоюзНИХИ) томонидан чақирилган илмий сессия ўз ишини тамомлади. Беш кун давом этган бу сессияда совет пахтачилигини янада ривожлантириш соҳасидаги актуал масалаларни ўз ичига олган бирқанча доклад, қўшимча доклад ва музокаралар эшитилди.

Докладчилар ва музокарага чиқиб сўзлаган ўртоқлар ер унумдорлигини ошириш, унинг мелиоратив аҳволини яхшилаш, пахтачиликни комплекс равишда механизациялаш, мўл ҳосил етиштиришда суғориш ва ўғитлардан фойдаланиш режими, далачилик бригадалари блан трактор бригадаларининг мустаҳкам ҳамкорликда ишлашининг афзаллиги ва бошқа бирқанча темаларда жуда яхши фикр ҳамда тажрибаларини батафсил айтиб бердилар.

Пахтачиликни янада ривожлантириш масалалари юзасидан бўлиб ўтган илмий сессия пахтакорлар ва пахтачилик блан шуғулланиб келаётган мутахассислар учун катта мактаб бўлди. Сессия қатнашчилари В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик академиясининг президенти Т. Д. Лисенконинг нутқини айниқса зўр э'тибор блан тингладилар. Ўртоқ Лисенко пахтачиликни янада ривожлантиришда, даставвал мўл ҳосил етиштириш йўли блан ернинг аҳволини яхшилаш масаласига алоҳида э'тибор берди. Шу блан бирга у, минерал ва маҳаллий ўғитлардан ўз ўрнида, ернинг табиий шароитига қараб фойдаланиш, ғўзани ёш вақтидан озиқлантирабошлаш муҳим шартлардан бири эканлиги тўғрисида ҳам гапирди.

Газетамизнинг бугунги сонида сессия қатнашчиларидан бир группа ўртоқларнинг мақолаларини э'лон қилаётирмиз.

Ерни сифатли ишлаб, пахта ҳосилини янада оширамиз

Ҳ. ТУРСУНҚУЛОВ,

Октябрь районидаги Каганович номли колхоз раиси, икки марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони

Илғор совет агробиология фани ер қанча сифатли ишланса, шунча мўл ҳосил олиш мумкин эканлигини исботлаб берди. Биз пахтакорлар фан кўрсатмаларини амалга ошириш учун курашиб, ернинг структурасини яхшилаш ва унинг унумдорлигини ошириш учун курашмоқдамиз.

Сўнгги икки-уч йил ичида бизга қўшни бўлган, камҳосилли колхозлар бизнинг Каганович номли колхозга бирлашди. Бу колхозларда гектаридан ўртача 7—20 центнердан ҳосил олиниб келинарди. Улар биз блан бирлашгач, ҳосил етиштириш кескин кўпайди. Масалан, ўтган йили катта майдоннинг ҳар гектаридан 38 центнердан ҳосил етиштирилди.

Биз бу ютуққа қандай қилиб эришдик? Даставвал шуни айтиш керакки, пахтакорларимиз ҳарбир ишни агрономлар блан маслаҳатлашиб олиб борадилар. Улар агрономлар айтган фикрларга ўзларининг кўпйиллик синовларда яхши натижа берган тажрибаларини қўшиб ишлайдилар. Биз ҳар йили ҳам ерни экишдан олдин жуда сифатли қилиб ишлаймиз. Пайкалларнинг табиий шароитларини ҳисобга олган ҳолда ўғитлаймиз ва ғўза ўсиш даврида ернинг тузилишига қараб суғорамиз.

Бизнинг колхоз ерлари баланд-пастликлардан иборат. Бундай шароитда суғориш жуда мураккаб ишдир. Биз суғоришни чуқур эгатлар орқали, жилдиратиб ўтказамиз. Ғўзанинг кўллаб қолишига мутлақо йўл қўймаймиз.

Пахтачиликни ривожлантиришда фан ютуқлари ва илғорлар тажрибасини кенг пропаганда қилиш ҳам жуда катта роль ўйнайди. Биз янгидан бирлашган колхоз пахтакорларига ўз тажрибамизни ўргатмоқдамиз. Илгари «14 лет РККА» колхозининг ҳар гектар еридан 16-17 центнердан ҳосил олинар эди. Ўтган йили шу ерларда ишлаган Отақулов, Умиров ўртоқлар бошлиқ бригада а'золари 38 центнердан ҳосил етиштирдилар.

Шуни алоҳида кўрсатиб ўтиш керакки, кам ҳосил олаётган колхозларнинг асосий камчилиги, менимча шуки, уларда агротехника талаб қилган шартлар ўз вақтида, юқори сифатли қилиб бажарилмайди. Масалан, бизнинг колхозга қўшилган колхозларда илгари ғўза 6-7 марта культивация, 5-6 марта чопиқ қилинган бўлса ҳам, ҳосил барибир кам бўлган. Чунки бу колхозларда чопиқнинг ҳам, культивациянинг ҳам сифати паст даражада бўлган. Биз ҳамавақт ғўза парваришидаги ишларнинг юқори сифатли ўтказилишига ҳаракат қиламиз ва бу блан кам меҳнат куни сарф қилиб, мўл ҳосил етиштиришга эришамиз.

Минерал ва маҳаллий ўғитлардан фойдаланиш ғоят муҳимдир. Агар ер юқори сифатли ишланган бўлса, я'ни кузда 28—30 сантиметр чуқурликда шудгор қилинган ва баҳорда белгиланган миқдорда бороналанган бўлса, ундай ерларда, нормадаги ўғитни бериб, мўл ҳосил етиштириш мумкин. Биз минерал ва маҳаллий ўғитларни бир-бирига аралаштирган ҳолда ернинг табиий шароитига қараб солаётганимиз учун унинг кўп қисми ўсимликка тезроқ озиқ бўлиб бормоқда.

Биз ўз кўпйиллик тажрибамиз натижасида шундай қарорга келдикки, ғўзани ёш вақтида чуқур чопиқ ёки культивация қилиш жуда ҳам зарур эмас, чунки бундай пайтда ҳали ер ўзининг юмшоқлик ҳолатини сақлаган бўлади.

Ҳарбир колхозда ўзининг уруғлик фонди бўлиши муҳим ва бу ишни ташкил қилиш вақти етди. Каганович номли колхозимизда ҳар йили энг яхши чигит экилган ва ҳечқандай касал блан оғримаган ғўзаларнинг пишиб етилган пахтасини уруғликка ажратамиз ва шу пахтани ажратиб териб, заводга юборамиз.

Чигитни 60 x 60 схемасида экиш ғўза парваришида механизациядан кенг фойдаланиш ва қўл меҳнатини қисқартириш учун кенг имконият беради. Колхозимизда ғўзани кўндалангига ишлашга ўтабошлаганимиз учун меҳнат анча кам сарф бўлмоқда ва ҳосил кўтарилаётир. Биз ана шундай участкаларда қўл меҳнатини 50 процентгача камайтираолдик. Пахтакорларимиз механизаторлар блан ҳамкорликда ишлашни янада кучайтириб, пахта ҳосилини тобора ошириш учун ҳаракат қиладилар.

Партия ва ҳукуматимиз пахтачиликни тобора ривожлантириш учун барча шароитларни яратиб бермоқдалар. Биз ерни юқори сифатли ишлаш имкониятига эга бўлган кучли техникага эгамиз. Ана шу техникадан қанчалик унумли фойдаланилса, ҳосил шунча мўл бўлади.

Колхозимиз пахтакорлари шу кунларда Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 37 йиллиги шарафига бошланган мусобақага қўшилиб, пахта йиғим-теримини муваффақиятли ўтказиш учун курашаётирлар. Биз бу йил янада ғайрат блан ишлаб, ҳар гектар ердан 40 центнердан ҳосил топшириб, ўз зиммамизга олган социалистик мажбуриятни шараф блан бажарамиз.

Пахтачиликни комплекс механизациялашга эришайлик

Ш. ЖАЛИЛОВ,

Чиноз район МТСининг бош агрономи

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ва Ленин номидаги Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-текшириш институтининг пахтачиликни янада ривожлантириш масалаларига бағишланган илмий сессиясида пахтачилик фани ва шу соҳадаги тажрибанинг ҳозирги аҳволи чуқур муҳокама қилинди. Шу блан бирга сессияда Партия ва Ҳукуматимизнинг пахтачиликни янада ривожлантириш тўғрисидаги қарорларини амалга ошириш тадбирларига доир барча актуал масалалар ҳартарафлама кенг ўрганилди.

Тупроқ унумдорлигини ошириш ва шу йўл блан пахта ва бошқа экинлар ҳосилини ошириш масаласи биз, ишлабчиқариш ходимларини доим қизиқтириб келади. Аммо, биз амалда бир томонлама иш қилиб келганмиз. Унумдорликни ошириш деганда, энг кўп э'тиборни ерга фақат кўп миқдорда ҳархил минерал ва маҳаллий ўғитларни солишга қаратганмиз-у, аммо ерни ишлашда тупроқнинг ўзида ўсимликка озиқ бўладиган моддаларни тўла ишлатадиган усулларни қўлланмаганмиз.

Биз ҳархил ўғитларнинг қимматини камситмаймиз. Лекин, ернинг ўзидаги бойликдан ва ҳарқандай экин бўлганида ҳам ундан ерда қоладиган ма'лум миқдордаги органик моддалардан кўз юммаслигимиз керак. Вазифа, ернинг ана шу ўзидаги бойликни ва ҳаргалги ўсимлик қолдиғидан ҳосил бўладиган чириндиларни ўсимлик фойдаланаоладиган ҳолга келтириб ишлашдан иборат.

Бу ҳақда академик Т. Д. Лисенконинг нутқидаги мулоҳазалар жуда тўғри. Олимлар, агрономлар, пахта усталари блан ҳамкорликда ишлашимиз, экиндан кейин тупроқнинг кучсизланишига йўл қўймаслигимиз, балки экин экилган сари унинг унумдорлигини оширишга эришувимиз керак. Бунинг учун ерни ишлашнинг шу талабга жавоб берадиган методини яратишимиз зарур.

Пахтачиликни комплекс механизациялаштиришда трактордан унумли фойдаланиш муҳим масала бўлиб ҳисобланади. Пахтачиликда ҳайдов ва чопиқ тракторлари ишлатилади. Бунда экишгача қилинадиган ишлар ҳайдов тракторлари блан бажарилса, чигит экишдан бошлаб пахтани машина блан теришгача қилинадиган ишлар чопиқ трактори блан амалга оширилади. Демак, тракторлар қарийб ярим йил бекор туради. Агар чигит олти қаторлаб экилиб, қатор оралари ҳам шу хилда бирйўла олти қаторлаб ишланса, агрегат нагрузкаси ошади. Шунинг учун чигитни олти қаторлаб экишда қўлланадиган ва барча ишларни бажараоладиган тракторлар тезда яратилиши керак.

Биз техника кучидан ҳамавақт тўла ва унумли фойдаланиб, барча дала ишларини ўз вақтида, юқори сифатли ўтказиш учун курашамиз. Пахтачиликдаги ишларни комплекс механизация асосига қуриб, колхозчиларимизга мўл ҳосил етиштириш соҳасида янада яхшироқ ёрдам берамиз.

Чигитни квадрат шаклида уялаб экадиган сеялканинг уруғ сепиш аппарати тўғрисида

П. КАЖИХИН,

Техника фанлари кандидати

Ғўза тупларини тўғри жойлаштириш масаласи, я'ни экин парваришини энг кўп машиналаштириш йўли блан қўл меҳнатини кам сарф қилган ҳолда мўл ҳосил етиштириш масаласи жуда катта амалий аҳамиятга эгадир. Бу масала пахтачилик соҳасида ишлайдиган барча ходимларни доим қизиқтириб келади.

Чигитни квадрат шаклда уялаб экиш усули ҳали амалиётда қўлланилаётгани йўқ, бунинг сабаби шуки, ҳозиргача чигитни шу усулда экадиган сеялкаларнинг конструкцияси яратилган эмас, шунингдек ғўза тупларини жойлаштириш масаласи ҳам тамомила ишланиб чиқилмаган. Чигитни одатдагича уялаб экиш сеялкасининг типи ва конструкцияси яратилган бўлса ҳам, уларни кўплаб ишлаб чиқариш ҳалигача бошланмаган.

Чигитни квадрат шаклда эмас, ҳатто оддий усулда уялаб экиш ҳам анча афзалликка эга. Чигит уялаб экилганда уруғ анчагина иқтисод қилинади, экин биртекисда қийғос униб чиқиб, далада ўсимлик туп қалинлиги тўла бўлиши блан бирга, ғўзанинг яхши ривожланишига ва мўл ҳосил тўплашига қулай шароит туғилади. Бу ҳол фақат далаларда ўтказилган кўпгина тажрибалар натижасида эмас, балки чигитни уялаб экадиган от сеялкаларини қулланиб, амалиётда — хўжалик шароитида қилинаётган жуда кўп ишларда ҳам тасдиқ қилинди.

Агар оддий уялаб экишда чигитнинг қийғос ва биртекисда кўкариши, ғўзанинг яхши ривожланиши учун қулай шароит туғилса, чигит квадрат шаклда уялаб экилганда, қатор ораларини даланинг ҳам бўйига, ҳам энига қараб ишлаш мумкин бўлганидан, ўсимлик ривожланиши ва мўл ҳосил тўпланиши учун янада қулай шароит яратилади. Бу усулда суғоришдан кейин тупроқдаги намни сақлаб қолиш, бегона ўтларни йўқотиш учун сарф қилинадиган меҳнат анча тежалади. Шу блан бирга ўсимлик икки томондан машиналар блан ишланганидан кетмон блан чопиқ қилиш учун сарф бўладиган вақт ҳам қисқаради. Қўл меҳнати кўп даражада енгиллашади.

Чигит уялаб эмас, балки одатдагича қаторлаб экилганида, қатор ораларини ишлаш учун сарф қилинадиган қўл меҳнатини камайтириш мақсадида культиваторларнинг ишлаш кенглиги оширилади. Бунинг учун культиваторга ротацион дискачалар ўрнатилади. Броқ, бу мосламалар блан бегона ўтларни йўқотишни кўзда тутилмаганлигидан, ғўза қаторларидаги бегона ўтларни йўқотиш учун яна анча меҳнат сарф қилишга тўғри келади. Чигит квадрат шаклда уялаб экилганда, ғўза парваришидаги барча ишларни, шу жумладан ғўза туплари ёнидаги бегона ўтларни йўқотиш ишларини бажаришда машиналардан энг кўп фойдаланиш ва қўл блан қилинадиган меҳнатни жуда кам сарф қилиш масаласи узил-кесил ҳал қилинади. Ана шунинг учун чигитни квадрат шаклда уялаб экиш усули ғоят катта э'тиборга сазовор бўлмоқда. Бу усулда ғўза парваришидаги ишларни комплекс машиналаштириш мумкин бўлганидек, ҳосилни одатдагидан анча ошириш ҳам мумкин бўлади.

Чигитни оддий равишда уялаб ёки квадрат шаклда уялаб экадиган сеялкаларнинг асоси уларнинг чигит экиш аппаратидир. Бу аппарат қуйидаги талабларга жавоб бермоғи керак. У энг аввал ҳам тукли ҳам туксиз, я'ни линтери олинган ҳамда ивитилган чигитларни экаолсин. Чунки тукли чигит унчалик чочилучан бўлмагани учун, уни экиш бирмунча қийин бўлиши мумкин. Экилган чигит тупроқ тури ва шароитига қараб 10 сантиметрдан 20 сантиметргача ва керак бўлганда ундан ҳам кўпроқ масофадаги уяларга экилсин. Бунда экучи аппаратни ҳархил масофаларга созлаш осон бўлсин. Ҳарбир уяга нормага қараб 4 — 6 донадан чигит тушиши, шунингдек экучи аппарат очган уянинг диаметри 4—5 сантиметрдан катта бўлмаслиги керак. Аппарат экилаётган уруғни эзиб, майдаламаслиги шарт.

СоюзНИХИ, Пахтачилик бўйича махсус давлат конструкторлик бюроси (ГСКБ) Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг қишлоқ хўжалик институти ва кўпгина заводларнинг конструкторлик бюролари юқорида баён қилиб ўтилган талабларга жавоб берадиган чигитни уялаб экиш аппаратини яратиш тўғрисида бирнеча йилдан бери иш олиб борадилар. Натижада клапан аппаратли, ротацион аппаратли чигит сеялкалари конструкциялари ишланиб, булар ҳартомонлама текширилиб-синалиб келмоқда.

Чигитни уялаб экадиган клапан ва ротацион экиш аппарати бўлган сеялкаларнинг иш принциплари текширилганда, ротацион аппаратли сеялкаларнинг талабга анча мувофиқ эканлиги ма'лум бўлди.

Чигитни уялаб экучи аппаратлар иши ишлабчиқариш шароитида синалиб кўрилганида, ротацион чигит экучи аппаратларнинг уялар орасини биртекисда олганлиги, уяларни белгиланган катталикда очганлиги ва ҳарбир уяга мўлжалдаги уруғ ташлаганлиги, шунингдек унинг 10 сантиметрдан 20 сантиметргача масофага қулай созланиши ма'лум бўлди. Ҳолбуки, клапанли чигит экучи аппаратлар эса уялар оғзини 7 сантиметрдан 11 сантиметргача чўзиб юборди, уялар ўртасидаги масофанинг бирхилда бўлишини та'мин этмади, бундан ташқари, уруғни уяга муайян миқдорда тушириб тураолмади.

Шунинг учун чигитни уялаб экадиган трактор сеялкасининг конструкциясини яратишда ротацион уруғ экиш аппаратли сеялкаларни асос қилиб олиш керак. Шу конструкция асосида яратилган сеялкаларни чигитни квадрат шаклда уялаб экишга ҳам мослаш мумкин бўлади.

Чигитни квадрат шаклда уялаб экишга ўтиш муносабати блан қатор ораларининг кенглигида ҳам бирқанча ўзгаришлар бўлади. Бунда ғўза қатор ораларини даланинг ҳам бўйига, ҳам энига қараб ишлаш масаласи ҳам кўзда тутилиши керак. Айни ҳолда ғўза тупларининг аниқ квадрат шаклда жойланишини та'мин этиш учун далани режалаш, айниқса биринчи қаторни тўғри ва аниқ мўлжаллаш катта аҳамиятга эга. Сеялкани яратиш блан шу хилдаги агротехник талабларга ҳам э'тибор қилиниши керак.

Уяларнинг бирхил масофада бўлиши учун трактор агрегатининг ҳаракат тезлиги ҳам муҳим роль ўйнайди. Иш унуми шу тезлик даражасига боғлиқ бўлиб, аммо ер шароитига қараб бу тезликнинг ўзгариши мумкин. Шуни э'тиборга олиб, уялар орасининг белгиланган масофада бўлишини та'минлаш учун зарур мосламаларни яратиш ҳам кўзда тутилиши керак.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ва Ленин номидаги Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-текшириш институтининг пахтачиликни янада ривожлантириш масаласи юзасидан бўлиб ўтган сессияси пахтачиликни комплекс механизациялаш соҳасида қилинган ишларни кенг муҳокама қилди ва бу соҳада янада прогрессив методларни яратишга эришиш учун тегишли йўлларни белгилаб берди. Олимлар, агрономлар, механизаторлар ва пахтачиликда ишловчи барча ходимлар мамлакатда пахта етиштиришни янада кўпайтиришга ёрдам берадиган прогрессив усулларни яратишда зўр ҳамкорлик блан ишлашлари керак.

Ғўзани суғориш агротехникасига тўла амал қилайлик

НАЗАРАЛИ НИЕЗОВ.

Янгийўл районидаги Ворошилов номли колхоз раисининг ўринбосари, Сталин мукофоти лауреати.

Пахтадан мўл ҳосил етиштиришда ғўзани агротехника қоидаларига риоя қилиб суғориш катта аҳамиятга эгадир. Ғўзани суғоришни тўғри ўтказишда муҳим бир шарт шундан иборатки, сув берилганда ернинг намлиги ғўзанинг талабидан ошиб кетмаслиги ёки сув кам берилиб ғўзани чанқатиб қўймаслик лозим. Бунинг учун ғўзани суғоришда унинг намга бўлган талаби, участка тупроғининг хусусияти, ернинг паст-баландлиги, еr ости сувларининг юза ёки чуқур туриши каби шароитларга қат'ий э'тибор бериш керак.

Бизнинг Ворошилов номли колхозда ғўзани суғориш ишлари ана шу талабларга тўла амал қилган ҳолда олиб бориладиr. Колхознинг пахта майдони табиий тузилиши жиҳатидан турлича. Бундаги ба'зи ерлар текис бўлса, кўпчилик ерлар қия-тепаликлардан иборатдир. Биз ернинг шу хилдаги аҳволига қараб ҳарбир участкада суғориш эгатларининг йўналишини, узун-қисқалигини, эгатга қўйиладиган сув оқимининг даражасини аниқлаб суғорамиз. Масалан, агар ер текис бўлса, эгатлар узунлиги 50 метр чамасида бўлади. Қиялик жойларда эса нишаблик даражасига қараб эгатлар узунлигини 150 метргача етказамиз. Шунда эгатга қўйилган сув мўлжалдаги вақтда этаклайди ва тупроқ текис намланади. Эгатга қўйиладиган сув оқимининг озкўплиги ҳам ернинг паст-баландлигига қараб тақсимланади. Эгатга сувни кўп миқдорда қўйиб бўлмайди, чунки бу ҳолда кўпинча пуштани сув ювиб кетади, сув эгат ичини ялаб, ундаги озиқли тупроқни даладан олиб кетади. Натижада ғўза яхши ўсмайди, ҳосил камаяди. Шунинг учун биз ғўзани суғоришда эгат бошига чим босиб сувни жилдиратиб қўямиз. Текис ерларга сув бироз кўпроқ, ер қанча нишаб бўлса сув шунча камроқ қўйилиши керак. Эгатга қўйиладиган сув ҳар жойнинг ўзига қараб шу хилда созланса сув исроф бўлмайди.

Гул ва шоналарнинг тўкилишига йўл қўймаслик учун суғориш ғўзаларнинг ривожланишини назарга олиб ўтказилиши керак. Агар ғўза керагидан ортиқ суғорилса, бош поянинг ўсиши тезлашади ва гуллашдан кейинда қолади, я'ни ўсиш ривожланишдан ўзиб кетади. Бундай ҳолда гуллар бошпоянинг ўсиш нуқтасидан узоқ бўлади ва сояда қолади. Ёруғлик етишмаслиги гул ва ҳатто тугунчаларнинг тўкилишига сабаб бўлади, ҳосилни камайтиради. Кам суғорилиб ғўзалар чанқатиб қўйилса, бошпоя тепаси яқинида тезда гуллар пайдо бўлади. Сув етишмаслиги гул ва кўсакларнинг тўкилишига сабаб бўлади, шу блан ҳосил камаяди.

Пахтачиликни янада ривожлантириш юзасидан Тошкентда бўлиб ўтган илмий сессия пахтачиликнинг бундан кейин ҳам равноқ топишида ғоят катта аҳамиятга эгадир. Сессияда пахтачиликни ривожлантириш блан боғлиқ бўлган муҳим масалалар кенг муҳокама қилинди ва амалий тадбирлар белгиланди. Биз бу тадбирларни тўла амалга ошириш учун курашамиз.

Суратда: В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ Қишлоқ хўжалик академиясининг президенти, академик **Т. Д. Лисенко** (чапдан иккинчи) Ўзбекистон олимлари ва қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришининг илғорлари блан суҳбатлашмоқда.

Б. Мазур фотоси (ЎзТАГ фотохроникаси).

Пахтачилик блан чорвачиликни тобора ривожлантириш учун

А. ОРТИҚОВ,

Янгийўл районидаги Сталин номли колхоз раиси, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати

Бизнинг Сталин номли колхозимиз асосан пахтакор колхоз ҳисобланади. Колхозимиз 1127 гектар пахта майдонига эга. Ўтган йили 729 гектар ерга чигит эккан эдик. Бу йил баҳорда қўшни Жданов номли колхоз бизга бирлашди, натижада пахта майдонимиз анча кенгайди. Биз бу йил ҳар гектар ердан 40 центнердан ҳосил етиштириш мажбуриятини олдик. Шу кунларда пахтакорларимиз зўр ғайрат блан ишлаб, етиштирилган мўл ҳосилнинг бир граммини ҳам нобуд қилмай йиғиб-териб олиш учун курашаётирлар. Пахта далаларида социалистик мусобақа кун сайин кенг қулоч ёймоқда. Илғор теримчилар кундалик нормаларини 1,5—2 ҳиссага етказиб бажармоқдалар.

Колхозимиз хўжалигида чорвачилик ҳам катта ўрин эгаллайди. Биз 1949 йилдан бошлаб сигирларни қўлда боқишга ўтдик. Уларнинг маҳсулдорлигини ошириш учун Ўзбекистон чорвачилик илмий-текшириш институтининг ходимлари блан биргаликда иш олиб бордик. Олимлар бизга молларни қўлда боқиш йўлларини қунт блан ўргатдилар. Улар чорвадорларимизга мустаҳкам ем-хашак базаси яратиш — чорвачиликни ривожлантириш ва унинг маҳсулдорлигини оширишда асосий омиллардан бири эканлигини ҳамавақт уқдирдилар.

Шу кўрсатмаларга амал қилиб, биз даставвал ем-хашак ўриб олинадиган база яратиш учун курашдик. Бу соҳада колхозимиздаги мевазор боғларда, катта ариқ бўйларида ўсиб ётган табиий ўтлардан тўла фойдаландик. Биз ҳар йили ўт етилиб пишаётган даврда уни ўриб олиб силос қиламиз. Бундан ташқари, чорвадорларимиз серсув, кўк ем-хашакни кўпайтиришда маккажўхоридан ҳам мақсадга мувофиқ фойдаланмоқдалар. Биз далаларимиздан бир йилда икки марта маккажўхори ҳосили ва пояси йиғиштириб олмоқдамиз ҳамда уни ўз вақтида силос қилиб бостирмоқдамиз.

Қўлда боқиладиган ҳарбир сигир учун йил давомида серсув ва кўк ем-хашакнинг бўлиши молнинг маҳсулдорлигини оширишда катта роль ўйнайди. Бизнинг сигирларимиз ҳар йили ана шундай ем-хашак блан та'мин этилган бўлади.

Колхозимиз чорвадорлари бу йил хашаки лавлаги ва маккажўхоридан ўтган йилдагиларга қараганда бирмунча кўп ҳосил олишни мўлжалламоқдалар. Ҳозиргача колхозимиз 400 тонна силос бостирди. Шундан 250 тоннаси маккажўхорининг кўк поясидир. Шундай қилиб, биз ҳарбир сигир учун қишга 6 тоннадан ем-хашак тайёрлаб қўйдик.

Сигирларни қўлда боқишга ўтказганимиздан бери улардан кўплаб сут соғиб олмоқдамиз. 1951 йилда колхозимиз 82 минг литр сут маҳсулоти етказиб берган бўлса, 1953 йилга келиб сут маҳсулотининг миқдори 193 минг литрга етди. 1954 йилнинг 11 ойи ичида умумий сут маҳсулотини 216 минг литрга етказишга эришдик. Чорвадорларимиз бултур ҳарбир сигирдан ўртача 3270 литрдан сут соғиб олдилар.

Ба'зибир колхоз раҳбарлари маҳаллий зот сигирлардан кўп сут соғиб олиш мумкин эмас, шунинг учун уларни қўлда боқиш унча яхши фойда бермайди, дейдилар. Бу менимча, нотўғри. Чунки бизнинг колхоз тажрибасида шу нарса аниқ бўлдики, агар маҳаллий зот сигирлар яхши зотларга чатиштириб кўпайтирилса ва зоотехника қоидалари асосида парвариш қилинса, улардан кўп сут соғиб олиш мумкин. Масалан, бизга шу йил бирлашган Жданов номли колхоз ўтган йили ҳарбир сигирдан 120 литрдан сут соғиб олган экан. Ҳозиргача ана шу сигирларнинг ҳарбиридан биз 900 литрдан сут соғиб олдик. Чорвачилик йили охиригача бу сигирлардан ҳаммаси бўлиб 1200 литрдан сут олишни мўлжалламоқдамиз.

Моллар қўлда боқишга ўтказилганда уларни қулай жойлар блан та'минлаш ҳам катта аҳамиятга эгадир. Колхозимизда янги типда сигирхона ва бузоқхона қурилган. Бу ердаги ишларнинг қарийб ҳаммаси механизация асосида бажарилади. Сут соғиш, молларни суғориш механизациялаштирилган.

Ҳали биз фойдаланмаган жуда катта имкониятлар бор. Биз бу имкониятлардан тўла ва самарали фойдаланиб, чорвачиликни янада ривожлантирамиз ва унинг маҳсулдорлигини йил сайин ошириб борамиз.

Биз КПСС Марказий Комитети Пленумларининг қишлоқ хўжалигининг барча тармоқларини тобора юксалтириш тўғрисидаги кўрсатмаларини муваффақиятли амалга ошириш учун курашамиз. Бу йил ҳарбир сигирдан 4 минг литрдан сут соғиб олишга ва ҳар гектар ердан 40 центнердан пахта ҳосили топширишга эришамиз.

Фан ютуқларини ишлабчиқаришга кенг жорий қилайлик

М. ҚЎЛДОШЕВ,

Оққўрғон районидаги Тельман номли колхознинг звено бошлиғи

Мен бошлиқ звено ҳар йили пахта ҳосилини оширмоқда. Биз бу ютуқларга агрономлар блан биргаликда ишлаётганимиз ва уларнинг кўрсатмаларини тўла амалга ошираётганимиз учун эришмоқдамиз. Ўтган йили звеномиздаги 16 гектар ернинг ҳар гектаридан 70 центнердан пахта топширдик.

Мўл ҳосил етиштиришда дала ишларини белгиланган вақтларда, сифатли қилиб ўтказиш ҳар жиҳатдан муҳимдир. Биз чигит экиш бошланишдан олдин ерларимизни жуда яхши ишлаймиз ва ўғитлаймиз. Чигит ерга тушиб, илдиз отабошлаши блан у тайёр озуқни олиш имкониятига эга бўлади. Ғўза ёш вақтидан етарли миқдорда озиқ олгани учун ҳам у тез ва бақувват бўлиб ривожланади.

Ғўзани ўсиш даврида, айниқса у ҳосилга кирабошлаган пайтда вақти-вақтида ўғитлаш ва ернинг табиий шароитига қараб суғориб туриш керак. Агрономлар бизга ҳамавақт ана шу қоидаларни тўла амалга ошириш — мўл ҳосил етиштиришда муҳим шарт эканлигини тушунтирадилар. Биз уларнинг бу кўрсатмасини бекаму-кўст бажарамиз.

Тошкентда бўлиб ўтган илмий сессия пахтачиликдаги барча тажрибаларни якунлаб берди. Биз сессияда айтилган барча маслаҳатларни ва олимларимизнинг кўрсатмаларини ўз колхозимизда тўла амалга ошириш учун курашамиз.

Шу кунларда звеномиз а'золари фидокорона меҳнат қилиб етиштирилган мўл ҳосилнинг бир граммини ҳам нобуд қилмай йиғиб-териб олиш ва давлатга топшириш учун курашмоқдалар. Звеномиз ҳар куни йиллик планнинг 2—3 процентти миқдорида пахта териб топширмоқда. Биз иш сур'атини янада кучайтириб, ҳосилни тезроқ йиғиштириб олиш учун ҳаракат қиламиз.

Пахтакорларимиз мўл ҳосил етиштиришда бизга энг яқиндан ёрдам бераётган механизаторлар блан ҳамавақт ҳамкорликда ишлайдилар. Агрономларнинг берган маслаҳатларини ва ўзимиз қўлга киритган илғор тажрибани янада мукаммаллаштириб пахта ҳосилини йил сайин ошириш учун курашамиз.

Бу йил биз звеномизнинг ҳар гектар еридан давлатга 80 центнердан ҳосил топшириш мажбуриятини олганмиз. Далаларимизда ана шундай ҳосил етиштирилди. Звено а'золари Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 37 йиллиги кунигача ўзларининг ана шу мажбуриятларини шараф блан бажариш учун астойдил ҳаракат қиладилар.

Халқ вакиллари Умумхитой мажлисининг биринчи сессияси очилди

ПЕКИН, 15 сентябрь. (ТАСС). Бугун Пекинда кундуз соат 3 да Халқ вакилларининг Бутунхитой биринчи чақириқ мажлисининг биринчи сессияси тантанали вазиятда очилди.

* * *

ПЕКИН, 15 сентябрь. (ТАСС). Хуайжэньтан зали бугун улуғвор ва байрам либосини кийган. Буерда бундан беш йил илгари Халқ сиёсий консультатив кенгашининг сессияси умумий программани қабул қилган эди. Бугун ана шу залда халқ вакиллари Умумхитой мажлисининг — халқ Хитойи давлат ҳокимияти олий органининг биринчи сессияси очилди.

Хитой халқининг депутатлари Хитойнинг социалистик қурилиш йўлида бундан кейинги тараққиёти учун буюк тарихий аҳамиятга эга бўлган қарорларни қабул қилиш мақсадида бугун мамлакатнинг ҳамма қисмидан буерга келдилар.

Сессия депутатлари орасида Хитой қаҳрамон ишчилар синфининг, кўпмиллионли деҳқонлар оммасининг, Хитой интеллигенциясининг вакиллари, Халқ-озодлиқ армиясининг шонли жангчилари, мамлакатда яшовчи аҳоли барча табақаларининг вакиллари бор. Халқ сайлаган вакиллар орасида хотин-қизлар ҳам кўп.

Халқ вакиллари Умумхитой мажлиси сессиясига келган хитойлар ва уйғурлар, қозоқлар, мўғуллар ва тибетлилар, мяо, яо чжуан халқлари ва бошқа кўпгина майда миллатларнинг вакиллари Хитой Халқ Республикасидаги озод ва тенгҳуқуқли халқларнинг кўпмиллатли ягона оиласини ташкил этадилар.

Кундуз роса соат учда давомли ва гулдурос қарсаклар блан кутиб олинган Мао Цзэ-дун, Чжу Дэ, Лю Шао-ци, Сун Цзин-лин, Ли Цзи-шэнь, Чжан Лань, Чжоу Энь-лай, Линь Бо-цзюй ва Дун Би-у залга кириб келадилар.

Хитой Халқ Республикаси Марказий халқ ҳукуматининг раиси Мао Цзэ-дун биринчи чақириқ халқ вакиллари Умумхитой мажлисининг сессиясини очиб, сессия депутатларига қисқача кириш нутқи блан мурожаат қилади.

Хитой Халқ Республикаси Марказий халқ ҳукуматининг раиси Мао Цзэ-дун ўзининг кириш нутқида бундай деди: Бу сессиянинг вазифаси конституция қабул қилишдан, муҳим қонунларни тасдиқлашдан, ҳукуматнинг ишлари тўғрисидаги докладни ма'қуллашдан, раҳбар давлат аппаратининг янги составини сайлашдан иборат.

Мао Цзе-дун сессиянинг тарихий жиҳатдан катта аҳамиятга эга эканлигини та'кидлаб, қуйидагиларни айтди: «Бу давр республикамиз 1949 йилда ташкил топган пайтдан буён халқимиз эришган янги ғалабалар ва янги муваффақиятлардан дарак берувчи даврдир. Бу сессияда ишлаб чиқилиши ва қабул қилиниши лозим бўлган конституция мамлакатимизда социализм ишини анча олға бостиради».

Мао Цзе-дун сўзини давом эттириб, бундай деди: «Бизнинг асосий вазифамиз — бутун мамлакатнинг халқини бирлаштиришдан, барча мамлакатлардаги ҳамма дўстларимизнинг қўллаб-қувватлашига эришишдан, улуғ социалистик давлат қуриш учун кураш олиб боришдан ва халқлар ўртасида тинчликни актив суратда ҳимоя қилишдан ва инсониятнинг тараққиётига ёрдам беришдан иборат.

Мамлакатимизнинг халқи зўр ғайрат блан меҳнат қилиши, Совет Иттифоқининг ва бошқа қардош мамлакатларнинг илғор иш тажрибаларини ўрганиш учун иложи бўлган ҳамма ишларни бажариши керак, бизнинг кишиларимиз софвиждонли, камтар, самимий ва меҳнатсевар бўлишлари керак, мағрурланиб гердайиб кетишга йўл қўймай, бир-бирларига далда беришлари ва бир-бирларига ёрдам кўрсатишлари керак. Бизнинг мамлакатимиз ҳозирги вақтда иқтисодий ва маданий жиҳатдан ҳали қолоқдир. Бизнинг кишиларимиз бирнеча бешйиллик планларни амалга ошириш давомида бизнинг мамлакатимизни ҳозирги замоннинг юксак маданиятига эга бўлган улуғ индустриал давлатга айлантиришлари керак.

Бизнинг ишимиз ҳаққоний ишдир. Ҳаққоний ишни ҳечқандай душман енгаолмайди.

Хитой Коммунистик партияси ўз ишимизда бизни олға бошлаб бораётган асосий кучимиздир.

Марксизм-ленинизм дун'ё қарашимизнинг назарий асосидир.

Биз, барча қийинчилик ва машаққатларни енгаоламиз ҳамда мамлакатимизни улуғ социалистик республикага айлантираоламиз, деб қат'ий ишонамиз».

Раис Мао Цзэ-дун ўз нутқининг охирида бундай деди: «Биз олға бормоқдамиз. Боболаримиз юзага чиқариш учун ҳеч қачон ҳаракат қилмаган буюк ва шонли ишни бажармоқдамиз. Биз ўз мақсадимизга эришмоғимиз керак. Ўз мақсадимизга шубҳасиз эришаоламиз.

Мамлакатимизнинг 600 миллионли бутун халқи бирлашиб, умумий ишимиз учун курашсин!

Яшасин бизнинг улуғ ватанимиз!».

Мажлис депутатлари Мао Цзэ-дуннинг сўзларини овацияга айланган гулдурос қарсаклар блан ма'қуллайдилар. Залда Хитой Халқ Республикасининг давлат гимни тантанали жаранглайди.

Депутатлар революция иши учун ҳалок бўлган жангчилар хотирасини Мао Цзэ-дуннинг таклифига мувофиқ, уч минут давомида ҳурматлаб эсга оладилар.

Депутатлар Дун Би-унинг сессия президиумини Мао Цзэ-дун бошлиқ 97 кишидан иборат сайлаш тўғрисидаги таклифини гулдурос қарсаклар блан ма'қуллайдилар.

Шундан кейин танаффус э'лон қилинади.

* * *

ПЕКИН, 15 сентябрь. (ТАСС). Халқ вакиллари Умумхитой мажлисининг биринчи сессияси қисқача танаффусдан кейин ўз ишини давом эттирди.

Сессия қуйидаги кун тартибини бир овоздан ма'қуллади:

1. Хитой Халқ Республикасининг конституциясини қабул қилиш.

2. «Хитой Халқ Республикаси халқ вакиллари Умумхитой мажлисининг ташкилий низомини», «Хитой Халқ Республикаси Давлат кенгашининг ташкилий низомини», «Хитой Халқ республикаси халқ судларининг ташкилий низомини», «Хитой Халқ Республикаси халқ прокуратурасининг ташкилий низомини» ва «Хитой Халқ Республикасидаги халқ вакиллари маҳаллий мажлислари ва ҳамма босқичдаги маҳаллий халқ советларининг ташкилий низомини» қабул қилиш.

3. Ҳукуматнинг иши тўғрисидаги докладни тасдиқлаш.

4. Хитой Халқ Республикасининг раисини ва раис ўринбосарини, халқ вакиллари Умумхитой мажлиси президиумининг раисини, раис ўринбосарини, бош секретарини ва а'золарини, Олий халқ судининг раисини, халқ прокуратурасининг бош прокурорини сайлаш ва премьерни, премьер ўринбосарларини, министрларни, Давлат кенгаши комиссияларининг раисларини ва унинг бош секретарини, Миллий мудофаа кенгашининг раисини, раис ўринбосарини, биринчи чақириқ халқ вакиллари Умумхитой мажлиси миллатлар иши бўйича комиссия раислари ва а'золарини, қонун ҳақида таклифлар киритувчи комиссия, бюджет комиссиясининг раислари ва а'золарини тайинлашни тасдиқлаш.

Шундан кейин, сессия кун тартибидаги биринчи масалага ўтди.

* * *

Хитой Халқ Республикаси конституциясининг проекти ҳақида Лю Шао-ци доклад қилди.

ПЕКИН, 15 сентябрь. (ТАСС). Лю Шао-ци ўз докладида айтдики, Хитой Халқ Республикаси конституцияси проектининг умумхалқ муҳокамасида жам'и 150 миллиондан ортиқ киши қатнашди. Халқ оммаси муҳокама давомида конституция проектини қизғин ма'қуллади ва кўпгина тузатиш ҳамда қўшимчалар киритди. Конституция проектини ишлаб чиқувчи комиссия проектга тузатиш ва қўшимчалар қўшилганидан кейин, уни шу сессиянинг муҳокамасига тақдим этади.

Лю Шао-ци сўзини давом эттириб, бундай деди: комиссия конституцияни ишлаб чиқиш вақтида хитой халқининг империализмга ва феодализмга қарши узоқ вақт олиб борган революцион курашда узил-кесил ғалаба қилганлиги фактига, мустаҳкам халқ-демократик давлатнинг (ишчилар синфи етакчилик ролини ўйнаган ҳолда ишчилар синфи блан деҳқонлар иттифоқи бу давлатнинг асосидир) вужудга келтирилганлиги фактига. Хитой социалистик тадбирларни астасекин амалга оширабошлаб, социализмга қадамба-қадам ўтиб бораётганлиги фактига асосланди. Бу фактлар ишлаб чиқилган конституция халқ-демократик конституцияси, социалистик конституция эканлигини жуда яққол кўрсатади.

Лю Шао-ци Хитой Халқ Республикаси ташкил топганидан буён ўтган беш йил ичида мамлакатда юз берган буюк ўзгаришларга тўхталиб эришилган муваффақиятлар Хитой Халқ Республикаси ва унинг ҳукумати бутун хитой халқининг қўллаб-қувватлаши ва ишончига, бутун дун'ёдаги тинчликсевар халқларнинг муҳаббати ва қўллаб-қувватлашига нима учун сазовор бўлганлигини кўрсатади, деди.

Умумхалқ муҳокамаси, — деди Лю Шао-ци, — конституциямизнинг проекти Хитойдаги барча миллатларнинг манфаатларини акс эттираётганлигини ва проект ҳозирги шароитга муносиб эканлигини исбот этди. Кенг халқ оммаси конституция проекти бахтли ҳаётнинг гарантияси деб, конституция проектидаги ҳарбир модда халқ манфаатларини акс эттиради, деб ҳисобламоқда.

Конституция проектида, — деди Лю Шао-ци, — мамлакатимизда социалистик жамият қурилажаги баён қилинган. Аммо, бу гапдан социалистик жамият энди қурилиб бўлди ва биз бу жамиятнинг барпо қилинишини қўл қовуштириб кутиб тураоламиз, деган ма'но келиб чиқмайди, албатта. Бизнинг олдимизда ҳали узоқ ва оғир йўл турибди. Биз курашда зўр ғайрат кўрсатиб ишлаш йўли блан, доим сабот блан ўрганиш ва олдимизда турган қийинчиликларни енгиш йўли блангина мақсадга эришаоламиз.

ПЕКИН, 15 сентябрь. (ТАСС). Халқ вакиллари Умумхитой мажлисининг сессияси қабул қилинган иш регламентига мувофиқ, 28 сентябрьгача давом этади.

МЕҲНАТКАШЛАРНИНГ ХАЛҚАРО БИРДАМЛИГИ

ВЕНА, 15 сентябрь. (ТАСС). Жаҳон касаба союзлари федерацияси Жазойир касаба союзлари бирлашмасига телеграмма юборди. Бу телеграммада бутун дун'ёдаги 80 миллион меҳнаткашлар номидан Жазойир меҳнаткашларига чуқур ҳамдардлик изҳор қилинади ва ҳалок бўлган кишиларнинг оилаларига та'зия билдирилади. Телеграммада Жаҳон касаба союзлари федерацияси Жазойир халқига биродамлик белгиси сифатида Орлеанвильнинг ер қимирлашидан зарар кўрган аҳолисига 500 минг франк ёрдам беришга қарор қилганлиги ма'лум қилинади.

Ҳиндистон маданият ва сан'ат арбоблари делегациясининг Киевда бўлиши

КИЕВ, 15 сентябрь. (ТАСС). Киевда меҳмон бўлаётган Ҳиндистон маданият ва сан'ат арбоблари делегацияси Совет Украинаси пойтахтининг э'тиборга сазовор жойлари блан танишмоқда.

Бугун кечқурун ҳинд артистлари Т. Г. Шевченко номидаги Давлат академик опера ва балет театрида иккинчи марта концерт бердилар. Концерт зўр муваффақият блан ўтди. Бу концерт Киев телевизион маркази орқали берилди. Республиканинг Киев, Житомир, Чернигов, Суми, Черкасси областьларининг Киевдан телевизион эшиттиришларни қабул қилучи ўн минглаб меҳнаткашлари Ҳиндистоннинг ўзига хос миллий сан'ати блан танишдилар.

Делегация бошлиғи — Ҳиндистон соғлиқни сақлаш министрининг ўринбосари М. Чандрасекхар хоним ТАСС мухбири блан суҳбатда бундай деди:

— Биз гўзал манзарали ажойиб Киевда бирнеча кун туриб, ҳамма жойда самимият ва илтифот сезиб турмоқдамиз. Бизга бу шаҳарни кўпдан билган ва унинг кишилари блан кўпдан таниш бўлгандек туюлади, бу кишиларнинг юрти қанчалик гўзал бўлса, уларнинг ўзлари ҳам шунчалик очиқ кўнгилли ва самимийдирлар. Биз меҳмондўстлик жиҳатидан совет кишиларининг тенги йўқлигига ишондик.

Кейинги кунларда биз бирқанча маданий-оқартув муассасаларини бориб кўрдик. Биз кўрган ҳамма нарса бизда чуқур таассурот қолдирмоқда. Украин халқи турмушининг барча соҳаларида катта муваффақиятларга эришган. Унн келажакда янада каттароқ муваффақиятларга эришади деб умид қилиш учун бизда ҳамма асослар бор.

Иккала халқимиз — ҳинд ва совет халқлари бир-бирларининг маданиятини ва сан'атини тушинадилар, севадилар, бу эса улар ўртасидаги дўстликнинг далилидир. Мен Ҳиндистон блан Совет Иттифоқи ўртасидаги дўстликнинг мустаҳкам бузилмас негизга асосланганлигига чуқур ишонганман.

Бир группа четэл мухбирларининг Ўзбекистонда бўлиши

СССР Ташқи ишлар министрлигининг Матбуот бўлими ҳузуридаги четэл доимий мухбирларидан Ўзбекистонга келган бир группаси республика меҳнаткашларининг ҳаёти блан танишмоқда. Группа составида Линан-Синьхуа агентлиги (Хитой), Б. Майтчак — (Польша матбуот агентлиги). А. Кимпяну — «Скинтейя» (Руминия), П. Прокоп (Чехословакия телеграф агентлиги). Б. Вапцарова — Шивачева — (Болгария телеграф агентлиги) бор.

Четэл журналистлари Тошкентнинг диққатга сазовор жойларини бориб кўрдилар ва шаҳарнинг бош архитектори М. С. Булатов блан суҳбатлашдилар. Навоий номидаги Ўзбекистон давлат халқ кутубхонасида бўлиб, бу ерда сақланаётган камёб китоблар ва Шарқ қўлёзмалари блан, шунингдек болгар ва румин адабиёти виставкаси блан танишдилар. Меҳмонлар Сталин номидаги тўқимачилик комбинатида ва астрономия обсерваториясида бўлдилар, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ва Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-текшириш институтининг бирлашган илмий сессиясида қатнашдилар, Янгийўл районидаги Сталин номли колхозга бордилар.

Мухбирларни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари ва ташқи ишлар министри Н. А. Мухитдинов қабул қилди. Четэл мухбирлари Ўзбекистонда яна бирнеча кун бўладилар. (ЎзТАГ).

Тошкентда

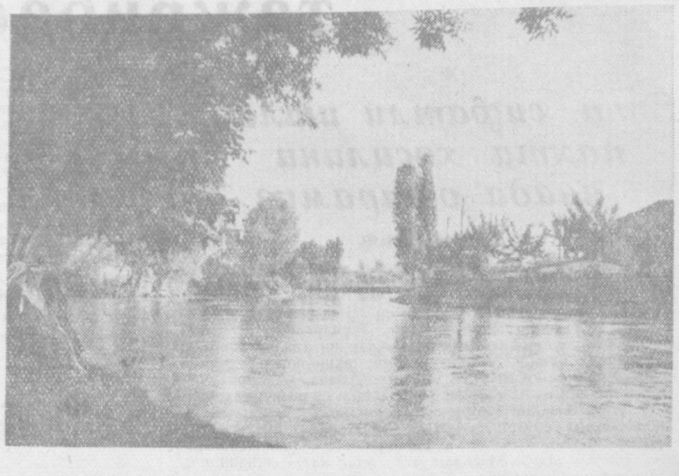

Суратда: Навоий кўчаси. Анҳор. А. Палехов фотоси.

Чехословакияли меҳмонларнинг совғалари

Яқинда Ўзбекистонга келган чехословак-совет дўстлиги жам'иятининг делегацияси Алишер Навоий номли Давлат халқ кутубхонасини бориб кўрди ва кутубхона коллективига дўстлик совғаларини тақдим этди.

Кутубхонанинг оммавий бўлими бу совғаларни алоҳида витринага қўйиб, ўқув залидаги СССР ва халқ демократияси мамлакатлари ўртасида дўстлик виставкасини бойитди.

Чехословакияли меҳмонлар тақдим этган совғалар орасида рус ва чехословак тилида босилган китоблар, Чехословак халқининг миллий Қаҳрамони Юлиус Фучикнинг отоқли чех рассоми М. Свабинский томонидан ишланган портрети И. В. Сталиннинг 70 йиллиги муносабати блан Чехословакия Ҳукумати та'сис этган медаль, улуғ чех композитори Берджих Сметана ҳақидаги монография ва бошқа материаллар бор.

Шунингдек, рус тилида босилган «Чехословакия» номли расмли, илмий-географик китоб. Чехословакиянинг энг йирик металлургия маркази Острова шаҳрининг қиёфасини тасвирловчи «Острова кеча ва бугун», «Чехословакия» фотоальбомлари томошабинларнинг диққатини жалб қилмоқда.

Ишчилар кутубхонасида

Тошкентдаги 1-нчи пойафзал фабрикаси ҳузуридаги клуб ва кутубхона меҳнаткашларга маданий хизмат қилмоқда. Клубда совет Ўзбекистонининг 30 йиллиги шарафига турли темаларда лекция ва суҳбатлар ўтказилаётир. Шунингдек кутубхонанинг ўқиш залида республикамизнинг 30 йиллигига бағишланган фотомонтаж ташкил этилди.

Кутубхонанинг китоб фонди кун сайин кўпайиб, 10 мингдан ортиқ нусхага етди. Бу китоблардан 800 дан ортиқ киши фойдаланмоқда. Яқинда бу ерда фото, драма, танца ва бичиш-тикиш ҳунарчи ўрганиш тўгараклари ташкил қилинди. Бу тўгараклар ишига фабрика меҳнаткашларининг 200 дан ортиқ ўғил-қизи қатнашмоқда.

Лекторлар семинари

Тошкент шаҳар партия комитети ҳузурида динга қарши пропаганда олиб бориш юзасидан район лекторларининг 3 ойлик семинари ташкил қилинди. Ҳозир семинар машғулотларига 150 киши қатнашмоқда. Биринчи лекция «Диннинг келиб чиқиши ва унга қарши кураш тўғрисида марксизм-ленинизм» деган темага бағишланди. Семинар машғулотлари ҳафтада бир марта — душанба кунлари бўлади.

Семинар программасида лекторларга «Меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ва диний сарқитларни тугатиш», «Марксистик философик материализм динга қарши курашда ғоявий қуролдир», «Дун'ёнинг тузилиши ҳақида фан ва дин», «Ислом динининг реакцион моҳияти» каби темаларда лекция ўқиш планлаштирилган.

Лекцияларни ўқишга шаҳарнинг отоқли олимлари жалб қилинган.

Республикамизнинг тарихи ҳақидаги лекциялар

Шаҳар партия комитети лекторлар ва докладчилар блан ишлашни яхши йўлга қўймоқда. Сентябрь ойининг биринчи ўнкунлигида партия комитети ҳузурида шаҳар лектор ва докладчилари учун «Ўрта Осиёнинг Россия блан қўшилишининг прогрессив аҳамияти» деган темада семинар ўтказилди. Семинардан сўнг лектор ва докладчиларга лекция қилиш учун қўлланма берилди. Улар шаҳар аҳолиси, завод, фабрика коллективлари ўртасида лекция ўқиш учун жўнаб кетдилар.

Навбатдаги семинар «Ўзбекистон ССРнинг ташкил этилганига 30 йил тўлиши» деган темада ўтказилади.

Ишчан почтальон

Октябрь районидаги 2-нчи алоқа бўлимининг ишчи ва хизматчилари Тожибой Орифжоновни ҳурмат блан тилга оладилар. У, шу алоқа бўлимида 16 йилдан бери ишлаб келмоқда. Ўртоқ Орифжонов районнинг Тахтапул, Чиғатой, Сағбон каби кўчаларида яшовчи минглабарча аҳолига хизмат қилиб, кундалик газета ва журналларни ўз вақтида етказиб беради.

Тожибой Орифжонов ўз касбини жондан севади.

— Мен, дейди Орифжонов, — келган хатларни эгаларига ўз вақтида етказиб бермагунимча кўнглим тинчимайди.

Ишчан почтальон ўртоқ Орифжонов ўз участкасидаги меҳнаткашларга маданий хизмат қилиши туфайли алоқа бўлими томонидан икки марта Фахрий ёрлиқ блан мукофотланди.

Тайвань — Хитой Халқ Республикасининг ажралмас қисмидир

(СПРАВКА)

Хитой Халқ Республикаси давлат ма'мурий кенгашининг премьери ва ташқи ишлар министри Чжоу Энь-Лай шу йил 11 августда Марказий халқ ҳукуматининг кенгашида сўзга чиқиб, Тайвань хитой территориясининг ажралмас қисми эканлигини айтди. «Тайваньни озод қилиш, — деди Чжоу Энь-лай, — хитой халқининг шарафли тарихий вазифасидир».

Тайвань — Хитойнинг энг катта оролидир. Тайвань 35.759 квадрат километр майдонни ташкил қилади. Орол Хитойнинг континенталь қисмидан энг тор жойи 150 километр келадиган бўғоз блан ажралади.

Тайваньнинг учдан икки қисмини тоғлар ташкил қилади. Оролнинг қулай табиий шароити у ерда деҳқончилик ва ўрмон хўжалигини ривожлантириш учун жуда мосдир. Тайвань деҳқонлари шолидан бир йилда икки марта ҳосил оладилар, шакар қамиш, банан, ананас, цитрус экинлари, чой экадилар.

Орол қазилмаларга жуда бойдир. Унинг ер остида олтин, мис, кўмир ва олтингугурт конлари, шунингдек нефть бор.

Тайваньнинг тезоқар дар'ёларидан жуда кўп миқдорда арзон электр энергияси олиш мумкин.

Оролда 7 миллиондан кўпроқ аҳоли яшайди. Буларнинг 90 процентдан кўпроғини бундан бирнеча аср илгари Фуцзянь ва Гуандун вилоятларидан кўчиб келган хитойлилар ташкил қилади. Бундан 60 йил илгари қолоқ бўлган Хитойнинг мағлубияти блан тугаган япон-хитой урушидан сўнг Тайваньни Япония оккупация қилиб олган эди. Япония империалистлари — оролда ўз ҳукмронликларини ўрнатиб, уни ўз империяларининг колониясига — айлантириб олдилар. Шундан кейин асосан саноатнинг қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш блан боғлиқ тормоқларигина ривожланди.

Орол аҳолиси ҳечвақт япон мустамлакаси остида яшашга рози бўлмади ва босқинчиларга қарши актив кураш олиб борди. Орол оккупация қилингандан буён ўтган 50 йил ичида бу ерда япон ҳукмронлигига қарши 20 марта қўзғолон кўтарилди.

Милитаристик Япония тор-мор келтирилгандан кейин Тайвань Хитойга қайтариб берилди. Америка Қўшма Штатлари ҳам имзолаган Қоҳира ва Потсдам конференцияларининг декларацияларида Тайваньнинг Хитойга қайтариб берилиши кўзда тутилган эди. Аммо оролнинг япон зулмидан озод қилиниши Тайвань аҳолиси ҳаётини яхшиламади. Аввалги золимлар ўрнига бошқа золимлар келди. Аҳоли ҳечқандай демократик ҳуқуқлар олмади. Гоминдан реакционерлари оролда

террор ва зўравонлик режимини ўрнатдилар. Прогрессив ташкилотлар қонундан ташқари деб э'лон қилинди. Ўз демократик қарашлари блан ма'лум бўлган барча кишиларни гоминдан охранкаси қувғин остига олди.

Тайвань меҳнаткашлари гоминдан реакционерларига актив қаршилик кўрсатдилар. 1947 йил февраль ойининг охирларида оролда қўзғолон кўтарилди. Тайваньнинг маркази — Тайбэе ва бошқа шаҳарларда гоминданчиларга қарши жанглар бошланиб кетди. Қўзғолончилар Тайваньда демократик ўзгаришларнинг амалга оширилишини, гражданлар урушининг тўхтатилишини ва америка қўшинларининг Хитойдан олиб чиқиб кетилишини талаб қилдилар. Гоминданчилар бу қўзғолонни бостирдилар. Минглараб ватанпарварлар отиб ташланди.

Улуғ хитой халқининг ўз озодлиги учун олиб борган ва кўп йил давом этган кураши 1949 йилда шонли ғалаба блан тугаб, гоминданчилар шайкаси қит'адан улоқтириб ташлангач, гоминданчилар тўдаси америка империалистлари ҳимояси остида Тайваньда мустаҳкамланиб олди.

Чан Кай-ши тўдаси амалда бундан илгариёқ Тайвань оролининг бутун экономикасини ўз қўлига қаратиб олган Америка монополияларига сотган эди. Америка капиталистлари нефть, кўмир, олтин, олтингугурт, вольфрам ва сурма қазиб чиқариш устидан тўла контрольлик ўрнатдилар. Американинг «Рейнолдс металл компани» концерни алюминь заводларининг хўжайини бўлиб олдилар, цемент саноати америка ва Канада капиталининг контроли остига тушиб қолди. Американинг «Вестингауз электрик интернейшнл компани» номли компанияси ороддаги деярлик барча электростанцияларни ўз қўлига ўтказиб олди.

Америка монополиялари Тайвань экономикасининг асосий тормоғи бўлган қант саноатини ҳам ўзлаштириб олдилар. Қант ишлаб чиқаришнинг 60 процентдан кўпроғи улар контроли остидадир. Америка Қўшма Штатларининг монополиялари нефть ва камфара саноатининг корхоналарини, химиявий ўғит заводларини ҳам ўз қўлларига олганлар.

Америка монополистларининг зўравонлиги қишлоқ хўжалигида ҳам кўринади. Америкали хўжайинларнинг талаби блан гоминданчилар тўдаси деҳқонларни шоли майдонларини камайтириб, шоли ўрнига шакар қамиш ва камфара дарахтлари экишга мажбур қилмоқдалар.

Америка бизнесменлари Тайвань экономикасидаги ўз ҳукмронликларидан ўтмай қолган молларни сотиш учун фойдаланмоқдалар. Гоминданчилар матбуотининг ма'лумотига қараганда, америкалилар 1950 йилдан 1954 йилгача Тайваньда 290 миллион долларли ўтмай қолган молларни сотганлар, бу Тайвань импортининг тахминан 65 процентини ташкил қилади.

Тайвань аҳолисининг аҳволи жуда оғирдир. 1949 йил июнидан 1953 йил июнигача Тайваньда баҳолар ўрта ҳисоб блан олганда 6 марта ошган. Аҳолидан олинадиган турли солиқлар ва йиғимлар суммаси сўнгги 4 йил ичида 23 марта ошди. Ишчи ва деҳқонларнинг турмуш даражаси йил сайин пасайиб бормоқда.

Америка ҳарбийлари Тайваньни халқ Хитойига ҳужум қилиш учун ҳарбий плацдармга, хитой меҳнаткашларининг тинч ижодий меҳнатига ҳалал бериш мақсадида Хитойга юбориладиган жосуслар ва диверсантлар ўчоғига айлантирмоқдалар.

Америка империалистлари уларга Тайвань нима учун зарур эканлигини очиқдан-очиқ айтмоқдалар. Масалан, Америка Қўшма Штатлари урушқоқ доираларининг вакилларидан бири — генерал Макартур 1950 йил августида, Америка Қўшма Штатлари Тайваньни Тинч океандаги Америка фронтининг «маркази», «чўкмас авианосец», деб ҳисоблайди ва у Америка Қўшма Штатлари «ўз авиациясининг Осиёдаги Владивостокдан тортиб то Сингапургача бўлган барча портлар устидан ҳукмронлигини» та'минлаш имкониятини яратиш учун Тайвань устидан контрольлик ўрнатиши керак, деб айтган эди.

Америка Қўшма Штатлари давлат секретарининг ёрдамчиси Робертсон яқинда бундан ҳам шармандалироқ гап айтди. Робертсон конгресс комиссияларидан бирида сўзга чиқиб, Тайвань Қўшма Штатларга «Қизил Хитойга қарши ҳарбий ҳаракатлар хавфини доим» сақлаб туриш учун керакдир, деб айтди.

Ташқи ишлар министрлари Жанва кенгашининг муваффақиятли тугалланиши Узоқ Шарқда халқаро кескинликнинг юмшашига ёрдам берди. Аммо халқаро аҳволдаги бу юмшаш америкали тинчлик душманларининг ниятларига бутунлай қарама-қаршидир. Улар Шарқи-Жанубий Осиёда ўз кирдикорларини кучайтирмоқдалар. Америкали урушқоқларнинг агрессив планларида Чан Кай-шининг сотқин тўдаси муҳим ўрин тутади. Америка Қўшма Штатларининг ҳукмрон доиралари Чан Кай-ши тўдаси блан «ўзаро мудофаа тўғрисида пакт» тузишга қарор қилдилар. Америка Қўшма Штатлари учун бу тадбир Тайваньнинг босиб олинишига «қонуний» тус бериш учун керакдир.

Америка Қўшма Штатлари Тайвань бўғозида ўз ҳарбий-денгиз кучларини икки марта оширдилар. Америка инструкторлари Тайваньда гоминдан шайкаларини ўқитиш блан шуғулланмоқдалар. Америка Қўшма Штатлари ношуд гоминданчи урушқоқларни реактив самолётлар, ўқ-дори, ҳарбий анжомлар блан та'минламоқда Синьхуа агентлигининг хабар беришича Америка Қўшма Штатлари яқинда, Тайваньга 80 миллион долларли ҳарбий анжом ва ўқ-дори юборишга қарор қилган. Бу нарсалар аввал Ҳинди-Хитойга юбориш учун мўлжалланган эди.

Америка реакционерлари Чан Кай-ши тўдасига ҳарбий ёрдамни кучайтириб, бу тўдани халқ Хитойига қарши провакацион ҳаракатларга, турли мамлакатлар савдо кемаларини босиб олишга ундамоқдалар. Тўла бўлмаган ма'лумотларга қараганда, 1950 йил июнидан 1954 йил февралигача Америка самолётлари Хитойнинг ҳаво чегараларини 7632 марта бузган. Америка ҳарбий корабльлари хитой территориаль сувига 336 марта кирганлар.

Хитой халқи ўз территориясининг қонунсиз тарзда босиб олинишига қарши доимо қат'ий курашиб келган эди. «... Америка Қўшма Штатларининг агрессив доиралари, — деди Чжоу Энь-лай, — Тайваньни оккупация қилишни, Чан Кай-ши сотқин тўдасининг мудофаасини ва қуролли интервенцияни амалга оширишни та'минлашни давом эттириб, бизнинг территориаль бутунлигимиз ва суверенитетимизни бузиб, ички ишларимизга аралашибгина қолмай, шу блан бирга Узоқ Шарқда уруш хавфини кучайтирмоқдалар ва халқаро кескинликни оширмоқдалар. Бу эса Хитой ва бошқа мамлакатларнинг тинчлик самараларидан фойдаланишига ҳалал беради». Чжоу Энь-лай «хитой халқининг Тайваньни озод қилиш учун кураши — бутун дун'ёда тинчликни сақлаш учун курашдир», деб та'кидлаб айтди.

Чжоу Энь-лайнинг Тайваньни озод қилиш тўғрисидаги баёнотини Хитойнинг кенг халқ оммаси қизғин кутиб олди.

Хитойдаги демократик партиялар ва халқ ташкилотларининг биргаликда чиқарган декларациясида хитой халқи Тайваньнинг Америка Қўшма Штатлари агрессив кучлари томонидан оккупация қилиб турилишига ҳечвақт чидаб турмайди ва хитой халқи Тайваньни озод қилишга қат'и, қарор қилган, деб кўрсатилади.

Хитой халқининг ҳақли талабини ер юзидаги барча тинчликсевар халқлар қувватламоқдалар. Улар америкали хўжайинларнинг малайлари бўлган гоминданчи тўданинг вакилини Бирлашган Миллатлар Ташкилотидан ҳайдаб юборишни ва БМТ да Хитой Халқ Республикасининг қонуний ҳуқуқини тиклашни талаб қилмоқдалар. Америка босқинчилари Тайваньни ўз қўлларида тутиб, қолиш учун қанча ҳаракат қилсалар ҳам, барибир, Тайвань озод қилинади — олти юз миллионли хитой халқининг хоҳиши шудир.

Л. ДЕЛЮСИН.

Редактор. З. ЕСЕНБОЕВ.

ТЕАТР ВА КИНОЛАРДА:

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 17/IX да **Юрак сирлари,** 18/IX да **Отелло.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА (қишки бино) — 17/IX да **Тоҳир ва Зуҳра.** Тоҳир ролида — Ўзбекистон ССР халқ артисти **Махмуджон Ғафуров,** Зуҳра ролида — артист **Э'тибор Жалилова,** Моҳим ролида — артист **Тамара Назарова.** 18/IX да **Фарҳод ва Ширин.** Спектакль кеч соат 8 да бошланади.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — 17/IX да РСФСРда хизмат кўрсатган сан'ат арбоби, Сталин мукофоти лауреати **Григорий Гинзбург концерти.** Концерт кеч соат 8 яримда бошланади. Билетлар сотилмоқда.

18/IX да кечқурун, 19/IX да кундуз ва кечқурун, 20/IX да кечқурун ЦДКЖ (Темирйўлчилар Марказий Маданият уйи) **Москва ашула ва рақс ансамблининг гастрольлари.** Билетлар сотилмоқда.

ҚИШКИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

«РОДИНА» (кундуз), НАВОИЙ номли (кундуз ва кечқурун), «ЁШ ГВАРДИЯ» (кундуз ва кечқурун), «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз) — **Ўнучлар.**

«РОДИНА» (кечқурун), «ИСКРА» (кундуз ва кечқурун) — **Алданган умидлар.**

«ИСКРА» — кундуз соат 4-20 минутда **Африка** (иккала серия).

«ЎЗБЕКИСТОН» — кечқурун **Егор Булычов.**

ЁЗГИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

«ХИВА», ТЕЛЬМАН номли — **Алданган умидлар.**

НАВОИЙ номли — **Тўрт юрак.**

«ВАТАН», «ИСКРА» — **Ўнучлар.**

«9-НЧИ МАЙ» — **Разведкачининг жасорати.**

«УДАРНИК» — **Кето ва Котэ.**

М. Горький кўчаси, Қизил Бурчак проезд. 11-нчи уйда турувчи **Акмал Акрамовнинг** шу уйда турувчи Мунаввара Одиловадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар. Москва район, 3-нчи участка халқ судида кўрилади.

РЕДАКЦИЯ ВА НАШРИЁТ АДРЕСИ: Тошкент. «Правда Востока» кўчаси, № 34. РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ: коммутатор — 36334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 136, Пропаганда бўлими — 157. Совет қурилиши бўлими — 132. Маданият бўлими — 132, Адабиёт ва сан'ат бўлими — 39040, Қишлоқ хўжалик бўлими — 135. Саноат ва транспорт бўлими — 132, Хатлар бўлими — 132 Секретариат — 34048, Э'лонлар бўлими — 38142

Р 07534 «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. № 1468.